

Буковинський вісник

державної служби та
місцевого самоврядування

Офіційна хроніка

Державне управління

Місьцеве самоврядування

Наукова думка

Перепідготовка та
підвищення кваліфікації

Статистика, факти, події

Засновник

Чернівецький регіональний центр
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування,
державних підприємств,
установ та організацій

Свідоцтво про реєстрацію
ЧЦ № 302 від 25.10.2005

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

голова: ЯРМИСТИЙ М. В., директор Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації, кандидат наук з державного управління;
заступник голови: ГАКМАН С.М., заступник директора Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації, кандидат історичних наук;
відповідальний секретар: ХАЛАВКА Л.В., завідувач редакції Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації
члени редакційної колегії:
БАБ'ЮК І.О., координатор партнерства «Український На рідний Дім у Чернівцях»;
БОСТАН С.І., директор департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради, кандидат політичних наук;
ГУЦУЛЯК І.Г., доцент кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, кандидат філологічних наук;
ЖИТАР'ЮК Н.Г., заступник начальника Міжрегіонального управління НАДС у Чернівецькій, Івано-Франківській та Тернопільській областях;
КРУГЛАШОВ А. М., завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор політичних наук;
МАЛЬКО Н.Б., виконавчий директор Асоціації органів місцевого самоврядування Чернівецької області «Агенція розвитку громад Буковини»;
НЕЧАСВА-ЮРІЙЧУК Н.В., докторант кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича, кандидат історичних наук;
ПАВЛЮК М.В., заступник голови Чернівецької обласної ради, кандидат політичних наук;
РОТАР Н.Ю., професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, доктор політичних наук;
СМОЛДИРЕВА Т.П., асистент кафедри журналістики філологічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича;
ФІСАНОВ В.П., завідувач кафедри міжнародної інформації Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор історичних наук, професор;

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

58001, Чернівці,
вул.Поповича, 2, 4 поверх, к.17
Тел/факс: (0372) 552903
E-mail: bukvisnyk.cv@gmail.com

Редакція зберігає за собою право скорочувати й редагувати подані текстові оригінали. Журнал може друкувати матеріали, не поділяючи думки автора. Статті не рецензуються та не пов'язуються. За точність наведених даних відповідають автори. Передрук матеріалів – тільки з дозволу редакції.
Періодичність виходу журналу – 4 номери на рік

У номері:

Державне управління та державна служба

Володимир Зеленський перебував із робочим візитом у Чернівцях.....	3
Ірина Верещук: Чернівецька область є прикладом для формування ветеранської політики.....	5
Максим Яримистий: Стратегічні напрями реформування державного управління: на шляху до якісної моделі управління.....	7
Олеся Нестерюк: Наше завдання - допомога у розбудові сучасної, професійної системи публічної служби.....	9
Оксана Сакрієр: Робота освітньої галузі Буковини у 2023/2024 н. р.....	12
Олена Боднар: У Чернівецькій області триває комплекс заходів зі збереження об'єктів культурної спадщини.....	19
Відбувся круглий стіл «Служба в органах державної влади України в умовах безпекових викликів та реформ».....	21

Місьцеве самоврядування

Румунські партнери поділилися досвідом реалізації європейських проєктів.....	23
Аліна Бутнаріу: Залучення інвестицій ЄС для місцевого розвитку.....	24
Візитом у Республіку Молдова: Обмін досвідом та кращими практиками взаємодії між органами влади та інститутами громадянського суспільства.....	26
Василь Тодеренчук: Люди цікавляться життям громади і готові давати пропозиції.....	28
Територіальні громади: Дайджест.....	30

Європейська інтеграція, транскордонне співробітництво

Мустафа Найєм: Румунський кордон для нас зараз найважливіший.....	34
З нагоди Дня Європи відбувся експертний колоквиум за міжнародної участі.....	37
Сергій Швидюк: Жодна країна не проходила адаптацію до європейських вимог на фоні війни.....	39
Питання членства України в НАТО розглянули на українсько-румунському круглому столі.....	40

Громадянське суспільство

Богдан Сумарюк: Про тему психічного здоров'я потрібно говорити правильно.....	41
Ірина Герасим'юк: Термінологія у сфері психічного здоров'я.....	43
Дотримання прав національних меншин в Україні та на Буковині: зустріч омбудсменів України та Румунії.....	45
Павло Казарін: Чому системна ветеранська політика є важливою для інтеграції і соціальної згуртованості суспільства.....	47
До Дня пам'яті жертв політичних репресій.....	49

Підвищення кваліфікації

Результати анкетування державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування з питань підвищення кваліфікації в режимі онлайн-навчання за I півріччя 2024 року.....	52
діяльність Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації у I півріччі 2024 року.....	57

ВОЛОДИМИР ЗЕЛЕНСЬКИЙ ПЕРЕБУВАВ ІЗ РОБОЧИМ ВІЗИТОМ У ЧЕРНІВЦЯХ

Президент провів зустріч із делегацією Світового конгресу українців, яка прибула до Чернівців із Бухареста, де відбувається саміт СКУ. У ньому беруть участь понад 200 очільників і представників українських громад із 55 країн світу.

«Наша зустріч – це дуже важливий сигнал для громад наших партнерів. Це важливий сигнал підтримки для українців, які щоденно боронять нашу державу, а також для цивільних людей», – сказав Президент.

Глава держави наголосив на важливості активної роботи Світового конгресу українців з урядами, парламентами та громадами іноземних країн, щоб забезпечувати міжнародну підтримку України. Володимир Зеленський також відзначив, що Світовий конгрес українців підтримує освітні програми для українських дітей.

«Я знаю, що у вас є багато освітніх і культурних програм, які ви реалізуєте на різних континентах. Дуже важливо, щоб наші діти, які зараз за кордоном, не втратили українську культуру. Програми, книжки, мова – цей напрям також дуже важливий. Ми хочемо потім повертати наших дітей в Україну та відбудувати державу», – сказав він.

Глава держави подякував СКУ та громадським організаціям закордонних українців за підтримку нашої країни з початку повномасштабного вторгнення Росії. Зі свого боку президент Світового конгресу українців Павло Грод наголосив, що головна мета сьогодні – перемога України над агресором, і СКУ завжди підтримує нашу державу на цьому шляху. «Ми всі горді бути українцями. А сьогодні українці стали на першому місці як найхоробріший народ в усьому світі», – зазначив Павло Грод.

Також Володимир Зеленський взяв участь у засіданні Конгресу місцевих та регіональних влад у Чернівцях. Глава держави наголосив, що це засідання відбулося на

тлі серйозних викликів і загроз, які постали перед країною. «Перше – ситуація з допомогою від наших партнерів. На жаль, частина підтримки гальмується, і треба робити все, щоб збільшувати наші власні можливості. Не втрачати часу, зміцнювати Україну. Водночас максимально комунікувати всім і на всіх рівнях із нашими партнерами, зокрема між громадами, щоб увага світу до України зберігалася», – зазначив він.

Серед учасників заходу – члени уряду та начальники обласних військових адміністрацій, дипломатичні представники держав-сусідок і партнерів України, президент Світового конгресу українців Павло Грод. Президентка Бундесрату Федеративної Республіки Німеччина Мануела Швезіг звернулася до учасників у відеоформаті. Загалом були присутні 160 членів Конгресу, зокрема 78 очільників міст, сіл і селищ. Ще понад 1500 учасників приєдналися онлайн.

Володимир Зеленський акцентував, що зараз найбільше уваги має бути до енергетики. Держава працює над тим, щоб посилити протиповітряну оборону й отримати необхідне енергообладнання, але чітке розуміння потреб має бути в кожній громаді. «Уже зараз на всіх рівнях маємо готуватися до наступного опалювального сезону: і громади, і урядовці, і відповідні наші енергетичні компанії», – наголосив Президент. Глава держави закликав проявляти максимальну увагу в кожній громаді до воїнів, які проходять лікування та реабілітацію, підтримувати їхні сім'ї, а також сприяти розвитку всіх оборонних виробництв і забезпечувати людей роботою.

Керівник Офісу Президента Андрій Єрмак зазначив, що нині найскладніша ситуація на Харківщині, Одещині, Миколаївщині та Запоріжжі. Він закликав інші регіони виявляти максимум солідарності з ними. «Перемога є нашим абсолютним пріоритетом.

Її складові – підтримка наших воїнів та реабілітація ветеранів, безпека населення та захист критичної інфраструктури, стимулювання розвитку економіки, підвищення ефективності управління та євроінтеграція», – зауважив він.

Голова Верховної Ради Руслан Стефанчук в онлайн-режимі поінформував про нещодавні рішення парламенту, зокрема щодо мобілізації та ухвалення в першому читанні законопроекту про Бюро економічної безпеки.

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль розповів, що зараз усі зусилля спрямовані на швидкий ремонт і відновлення об'єктів генерації, децентралізацію енергосистеми, залучення партнерів до допомоги енергосектору. За його словами, в Україні вже є понад 120 малих когенераційних установок, які виробляють водночас електрику й тепло. Але такої кількості систем Україні недостатньо.

Крім того, Кабінет Міністрів ухвалив рішення профінансувати закупівлю засобів РЕБ для об'єктів критичної інфраструктури. На будівництво оборонних рубежів уряд додатково виділив 3,9 млрд грн.

Представники Сил безпеки й оборони доповіли щодо протидії загрозам безпеці та державності в умовах воєнного стану.

В рамках робочого візиту Глава держави взяв участь у презентації економічної платформи «Зроблено в Україні» за участю бізнесу в Чернівцях. Як зазначив Володимир Зеленський, цей проект започаткували для того, щоб розвивати потенціал українських виробників.

«Оборонно-промисловий комплекс є пріоритетом, бо війна, і нам потрібно бути швидшими за ворога. Але так само важливий бізнес, який дає робочі місця. Також через війну з'явився релокований бізнес. Хочу, щоб ви зрозуміли, чому ми їдемо в регіони: ми хочемо допомогти бізнесу», – наголосив Президент. За його словами, важливо, щоб кожна зустріч у межах платформи «Зроблено в Україні» закінчувалася підписанням контрактів.

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль зауважив, що від запроваджених у межах платформи програм має зрости сила держави, зокрема

військова. Також це чіткий сигнал світу, що українцям є чим пишатися, що запропонувати й чим конкурувати.

«Саме в руках держави сьогодні перебуває ключ до розвитку вітчизняних виробничих потужностей. Ми можемо на це впливати за чотирма основними напрямками: програми стимулювання попиту, доступні кредити та гранти, залучення інвестицій у реальний сектор економіки та розвиток орієнтованої на експорт переробки», – сказав Денис Шмигаль.

Перша віцепрем'єр-міністерка – міністерка економіки України Юлія Свириденко розповіла, що на Буковині промисловість становить 11,9% у структурі ВВП. Вона наголосила: це рекорд із 2012 року.

«Таке зростання відбулося завдяки тому, що в регіон релокувалися великі виробники. Нині вони сплачують податки й підтримують місцевий бюджет. Торік завдяки цьому були реалізовані проекти розвитку області», – зазначила вона.

За словами Юлії Свириденко, щоб підтримувати й надалі виробничий потенціал, Чернівецька область цього року отримає 800 млн грн у межах економічної платформи.

У Чернівцях уже відкрили регіональний офіс «Зроблено в Україні».

Під час робочої поїздки до Чернівців Володимир Зеленський зустрівся також зі студентами Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Буковинського державного медичного університету та Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету.

Окрім того, Президент відвідав госпіталь, де лікуються поранені військовослужбовці. Глава держави поспілкувався із захисниками, нагородив воїнів орденами «За мужність» III ступеня, медалями «Захиснику Вітчизни» та «За військову службу Україні». Він також відзначив медичних працівників госпіталю орденами Данила Галицького, медалями «За військову службу Україні» та «За врятоване життя».

Джерело: <https://www.president.gov.ua/news>

ІРИНА ВЕРЕЩУК

Віце-прем'єр-міністр України,
Міністр з питань реінтеграції
тимчасово окупованих територій
України

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ Є ПРИКЛАДОМ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВETERАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

З робочим візитом у Чернівцях перебувала віце-прем'єр-міністр України, Міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України Ірина Верещук, яка взяла участь у розширеному засіданні Координаційного центру підтримки цивільного населення при Чернівецькій обласній військовій адміністрації. Після заходу вона поспілкувалася з журналістами та розповіла про актуальні питання, які були розглянуті в рамках засідання.

Міністерка подякувала голові Чернівецької обласної військової адміністрації Руслану Запаранюку та колективу ОВА за роботу, яку вони проводили протягом року. За словами Ірини Верещук, за рік з часу її попереднього приїзду в області є значна динаміка щодо роботи з внутрішньо переміщеними особами і ветеранами та членами їх сімей. Йдеться, зокрема, про будівництво житла для ВПО: у цьому напрямку вже є конкретні проекти, підписані угоди, проведені тендери і 2025-2026 роки стануть результативним для сотень сімей вимушено переміщених осіб.

Під час наради, зазначила вона, було розглянуто низку критично важливих питань ветеранської політики, які станом на сьогодні потребують негайного вирішення. Ветерани мають складнощі в оформленні документів, отриманні пільг. Одним із джерел таких проблем, зауважила Ірина Верещук, є військові частини, точніше люди, які повинні за своїм функціоналом дбати, аби інформація про

військовослужбовця йшла на громади і до відповідного ТЦК якнайшвидше і в повному обсязі. «Ті військові частини, які цього не роблять, на жаль, спотворюють ситуацію, спроможність влади знижується, люди скаржаться і небезпідставно скаржаться на те, що вони не можуть отримати статус учасника бойових дій, так звані сірі або чорні посвідчення, але вони мають право їх отримувати. І люди мають мати право на швидкий розвиток подій – не сім місяців, не рік і не півтора, а нормальний об'єктивний строк. Люди змушені ходити по кабінетах, писати адвокатські запити, судитися з державою. І це все виливається, зокрема, на результати мобілізації, бо якщо військові не будуть відчувати, що вони захищені державою, що про них опікуються, що про них думають, а громади не матимуть спроможності це проявити в силу обставин, які я зараз перелічила, то ми, звичайно, будемо мати «просідання» по мобілізації. А нам потрібно формувати стійкий ресурс, який буде готовий іти і поповнювати лави наших мобілізованих людей, бо хлопці на передовій стомились, вони хочуть і мають право відпочити, вони хочуть ротації, вони хочуть поїхати, як і всі нормальні люди, до своїх сімей. Вони мають повне на це право. Натомість ми, в силу обставин, на сьогодні лише починаємо вирішувати питання».

Міністерка окремо відзначила те, що в обласній військовій адміністрації створене окреме управління з питань ветеранської політики, де працює більше десятка людей,

частина з яких – ветерани, які пройшли фронт, мають величезний досвід і знають, що потрібно робити і як допомогти людям у їхніх потребах. Вона назвала це правильним шляхом і прикладом того, як потрібно формувати відповідну політику.

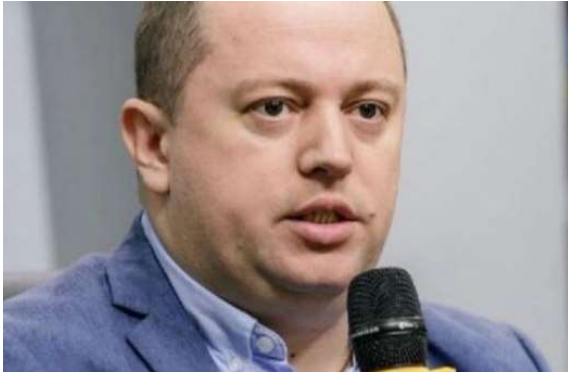
Водночас, додала Ірина Верещук, хибно вважати, що потреби ветеранів і членів їх сімей – це лише соціальні виплати або соціальні гарантії. «Якщо ми хочемо сформува-ти окрему ветеранську політику, то ми маємо створити відповідну вертикаль. Це мають бути правильно навчені, вмотивовані, ефективні люди, і вертикаль, яка буде займатися виключно ветеранами та членами їх сімей. Не може умовний орган соцзахисту займатись і ВПО, і ветеранами, і ще молоддю та спортом. Це неправильно – тоді немає ні ВПО, ні ветеранів, ні молоді і спорту. Приклад Чернівецької області показує, наскільки це важливо: за областю пішли райони, за районами пішли громади і кожен, розуміючи цю важливість, бере на себе відповідальність, тому що треба знайти кошти, знайти кваліфікований персонал, прийняти рішення ради. Але якщо не ми, то хто має зробити цю роботу, щоб підняти оцей рівень довіри? До того, що робить влада, що робить держава у захисті і у гарантіях такого захисту саме ветеранській спільноті, членам їх сімей, ми маємо ці кроки проходити день за днем, вирішуючи практичні проблемні питання не в теорії і стратегії, яких уже написано багато, а на практиці: почути громади, почути голів ОВА, РДА і, власне, відтворити це у своїх результатах».

Чернівеччина, підкреслила міністерка, є серед лідерів у ветеранській політиці і готова брати на себе відповідальність за ментальне здоров'я. Впроваджується програма «Ти як?» першої леді Олени Зеленської, працюють координаційні центри. У травні планується відкриття ветеранського хабу в Чернівцях. Такі ветеранські центри будуть відкриті протягом року ще у восьми громадах області.

Ірина Верещук розповіла також про відвідини «Міста добра». Вона подякувала Марті Левченко і колективу небайдужих людей, які створили середовище – емоційне,

наповнене любов'ю і ніжністю до ближнього. Водночас, за словами посадовиці, там вона довідалася про проблему, яку потребує висвітлення. «Я зараз знову повертаюсь до мобілізації, тому що це дуже актуальне питання і дуже гостре, на сьогодні ми хочемо, щоби процеси, які відбуваються в державі, були справедливі. Ми шукаємо цього балансу, цієї справедливості і прагнемо, щоб люди розуміли чому одні отримали відстрочку, а інші повинні бути мобілізовані». Як виявилося, є когорта батьків, які відмовилися від своїх батьківських прав, залишивши дітей з інвалідністю під опіку державі. Тепер ці батьки, побачивши лазівку у законодавстві, що можуть отримати відстрочку від мобілізації, якщо мають на утриманні та під опікою дітей з інвалідністю, поновили через суд свої батьківські права. Водночас дітей вони не забрали, ці діти так і залишаються на повному державному забезпеченні, але разом з тим їх не може тепер ніхто усиновити. Ірина Верещук підкреслила, що таке є неприпустимим і вона звернеться з відповідною пропозицією до Міністерство оборони.

«Ми апелюємо до держави і кажемо, що там щось несправедливо побудовано. А давайте ми подивимось тут навколо себе: якщо знаходяться такі батьки і їх, я бачу, немало (виявляється, що це достатньо поширена практика), то скільки ще таких елементів використовується, як стан дітей, стан дружин, стан родичів. Якщо ми хочемо виграти в війні, нам треба чесно один одному подивитись в очі, подивитись в дзеркало. Якщо ми дійсно вважаємо, що ті, хто зараз на нулі, мають воювати стільки, скільки мають, а ми маємо право на отакі речі, то тоді нам буде важко один одному пояснити, яку державу ми будемо. Я, можливо, емоційно, але це справедливо, скажу, що нам треба визначитись. Вже прийшов той час, і він сьогодні, буквально в ці дні і в ці місяці є визначальним, тому я дуже прошу людей послухати і почути наших військових – тих, хто сьогодні воює, і визначитись для себе, чи ми будемо шукати причини, лазівки і ховатися, чи ми все-таки будемо брати на себе відповідальність – кожен на своєму місці», – наголосила Ірина Верещук.

МАКСИМ ЯРМИСТИЙ,

кандидат політичних наук

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: НА ШЛЯХУ ДО ЯКІСНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ (НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ЗА 2017-2024 РОКИ)

Стратегія розвитку системи державного управління націлена на підвищення управлінської спроможності органів виконавчої влади щодо формування системи професійної публічної служби та розбудову ефективних державних інституцій. Практична реалізація стратегії визначена нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України (надалі КМУ). З 2017 по 2024 роки КМУ схвалив концептуальні документи щодо Стратегії реформування державного управління України: «Про схвалення Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 27 грудня 2017 р. № 1013-р; «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки» від 8 лютого 2017 р. № 142; «Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки» від 21 липня 2021 р. № 831-р., які визначили основні напрями реформування та оптимізації органів виконавчої влади в Україні.

Серед основних стратегічних напрямів реформування:

нормативно-правовий напрям – оновлення законодавства про звернення громадян та публічну інформацію; погодження нормативно-правових актів із законом про адміністративну процедуру;

інституційний напрям – оновлення організаційної структури апарату міністерств; оптимізація структури та функцій центральних органів виконавчої влади; вдосконалення механізмів спрямування і координації в органах виконавчої влади; позбавлення міністерств невласливих їм функцій і повноважень; забезпечення підзвітності органів виконавчої влади суспільству; спрощення процедур утворення та припинення центральних органів влади;

професійна публічна служба та управління персоналом – вдосконалення конкурсного відбору, мотивація та оплата праці службовців; цифрові інновації управління державною службою та людськими ресурсами; дотримання вимог етичної поведінки на державній службі; впровадження сучасної системи професійного навчання та організаційної культури державних службовців;

планування та вироблення політики – запровадження системного підходу до стратегічного планування; формування та реалізації державної політики шляхом аналізу та проведення консультацій з громадськістю;

організація праці в органах виконавчої влади – запровадження реінжинірингу процесів документування; запровадження

електронного архіву; впровадження «єдиного вікна» для роботи із зверненнями громадян; забезпечення взаємодії між публічними електронними реєстрами та інтегрованої системи електронної ідентифікації;

якість та доступність адміністративних послуг – розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг; делегування адміністративних послуг соціального характеру, державну реєстрацію земельних ділянок і транспортних засобів органам місцевого самоврядування; запровадження системи моніторингу та оцінки якості надання адміністративних послуг;

комунікації та взаємодія органів влади з громадськістю – розроблення та розповсюдження інформаційних матеріалів про реформу державного управління; проведення опитувань щодо оцінки ефективності державного управління; удосконалення процесу проведення консультацій з громадськістю з питань державної політики. Треби ми маємо критично важливу для нас підтримку.

В контексті ключових концептів нормативно-правових актів КМУ щодо стратегічних напрямів реформування державного управління можна сформулювати імперативи розвитку (лат. *imperativus* – владний, обов'язкова норма) формування управлінської спроможності органів виконавчої влади:

1) модернізація (оптимізація) структури і функцій органів виконавчої влади, налагодження вертикальних і горизонтальних узгоджених взаємозв'язків та вдосконалення нормативно-правової бази функціонування інституцій державного управління;

2) вдосконалення державної служби та управління персоналом, включаючи питання персональної відповідальності та добросовісної поведінки;

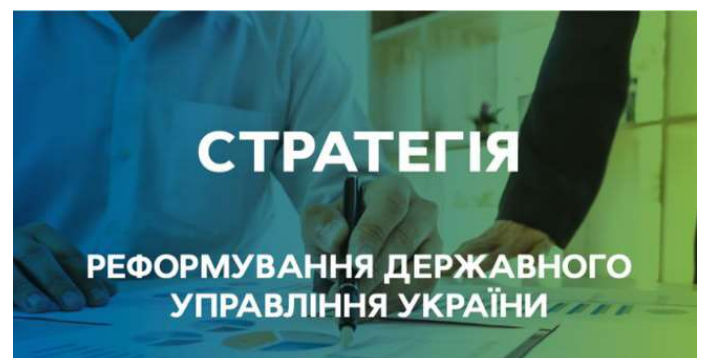
3) запровадження механізмів та процедур управлінської діяльності, оцінювання якості управлінської діяльності органів виконавчої влади та вдосконалення механізмів надання адміністративних послуг;

4) налагодження взаємодії з громадами та

представниками інститутів громадянського суспільства, впровадження ефективних механізмів комунікативної взаємодії.

Стратегічні напрями реформування державного управління та реалізація імперативів розвитку управлінської спроможності органів виконавчої влади забезпечують умови формування нової моделі управління суспільним розвитком на засадах демократичного врядування та верховенства права. Єврокомісія у звіті щодо України за 2023 рік наголошує, що попри війну Україна продовжує прогрес у демократичних реформах і реформах верховенства права, але в деяких сферах цей процес сповільнився: «Україна має певний рівень підготовки у сфері реформи державного управління, але протягом звітного періоду досягнуто незначного прогресу. Незважаючи на те, що українська державна адміністрація довела свою стійкість під час повномасштабного вторгнення, реформа сповільнилася або зупинилася в ряді секторів, зокрема у сфері найму та відбору на основі заслуг, класифікації посад і реформи заробітної плати, а також розгортання інформаційної системи управління персоналом. Цифровізація надання послуг досягла високого рівня*». Безперечно, трансформаційні процеси, які сьогодні відбуваються в системі державного управління, сприяють формуванню більш ефективної та якісної моделі управління, підвищенню управлінської спроможності органів виконавчої влади, як запорука успішності проведення реформ.[1]

[1] Основні висновки Звіту по Україні за 2023 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_5631

ОЛЕСЯ НЕСТЕРЮК,

головний спеціаліст відділу у Житомирській,
Хмельницькій, Вінницькій та Чернівецькій
областях Західного міжрегіонального
управління НАДС

НАШЕ ЗАВДАННЯ - ДОПОМОГА У РОЗБУДОВІ СУЧАСНОЇ, ПРОФЕСІЙНОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

У серпні 2023 року Національне агентство України з питань державної служби розпочало реорганізацію структур територіальних органів. Процес розпочали на підставі Постанови КМУ від 07.04.2023 №316 «Питання функціонування територіальних органів Національного агентства з питань державної служби» та наказу НАДС від 07.08.2023 №113-23 «Про реорганізацію територіальних органів Національного агентства України з питань державної служби». Шляхом приєднання до відповідного територіального органу НАДС було утворено три великі міжрегіональні управління НАДС: Центральне, Південно-Східне і Західне.

Наші основні завдання – реалізація державної політики у сфері державної служби та з питань управління персоналом на відповідній території; внесення на розгляд НАДС пропозицій щодо формування державної політики у сфері державної служби та з питань управління персоналом, а також служби в органах місцевого самоврядування; здійснення функціонального управління державною службою на відповідній території.

Відповідно до покладених завдань, Управління здійснює розгляд звернень, запитів на інформацію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності щодо застосування Законів України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування» та інших нормативно-правових актів у сфері державної

служби та служби в органах місцевого самоврядування, надає на них узагальнені відповіді – крім тих, вимоги до порядку розгляду та надання відповіді на які визначено законом.

Ми тісно співпрацюємо зі службами управління персоналом місцевих державних адміністрацій, територіальних органів центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, надаємо їм методичну і консультативну допомогу. Проводимо комунікативні заходи на відповідну тематику тощо.

Серед основних напрямів роботи є здійснення заходів контролю за додержанням законодавства щодо реалізації права громадян на державну службу. Окрім того, вивчаємо та узагальнюємо потреби у професійному навчанні голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Чи є якась певна процедура звернення до Західного міжрегіонального управління НАДС?

Державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування або громадяни, яких цікавлять питання вступу на державну службу та її проходження або інші питання у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, можуть звертатися до Західного міжрегіонального управління НАДС на пряму телефонну лінію: 0800508760 та за номером +380322590285, або скеровувати

свої письмові звернення на юридичну адресу (вул. Винниченка В., 18, м. Львів, Львівська обл., 79008) чи електронну пошту Управління (west@nads.gov.ua).

Окрім того, маємо сторінки у соціальних мережах, щоб оперативно інформувати про діяльність нашої структури, заходи, які проводимо, нововведення у законодавстві та інші питання, які можуть бути цікавими для державних службовців або ж громадян, які лише планують пов'язати своє професійне життя із державною службою.

Також служби управління персоналом державних органів та органів місцевого самоврядування мають можливість писати свої звернення в чаті телеграм-каналу Західного міжрегіонального управління НАДС. Учасники бачать всі запитання і роз'яснення, тому можуть отримати відповіді на схожі запитання.

Про актуальні новини у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування завжди можна отримати і з сайту НАДС nads.gov.ua.

З якими питаннями найчастіше звертаються до Західного міжрегіонального управління НАДС?

Багато звернень надходить з питань присвоєння чергових рангів державного службовця; фінансових питань: виплати надбавки за вислугу років, надання грошової допомоги працівникам, які демобілізовані тощо. Звертаються також із питаннями щодо вступу на державну службу та вступу на посади в органи місцевого самоврядування у період дії воєнного стану, переведення державних службовців на інші посади державної служби тощо. Чимало запитань про зарахування окремих періодів роботи до стажу державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, відпустки, звільнення. Актуальні теми – проведення класифікації посад, розробка посадових інструкцій, індивідуальних програм, щорічне оцінювання тощо.

Ви говорили про функцію контролю. Що це за контроль і як він здійснюється?

Відповідно до нормативно-правових актів Західне міжрегіональне управління НАДС здійснює заходи контролю, спрямовані на встановлення фактичного стану додержання органами державної влади, іншими державними органами умов реалізації громадянами права на державну службу відповідно до Закону України «Про державну службу» (далі – захід контролю), а також попередження виникнення порушень Закону.

Основними завданнями під час здійснення заходу контролю є:

- аналіз стану додержання об'єктом заходу контролю вимог Закону щодо реалізації громадянами права на державну службу;
- виявлення невідповідностей та/або порушень Закону при здійсненні об'єктом заходу контролю процедур, пов'язаних з реалізацією громадянами права на державну службу;
- підготовка пропозицій (рекомендацій) об'єкта заходу контролю щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із забезпеченням умов реалізації громадянами права на державну службу відповідно до Закону, усунення виявлених невідповідностей та/або порушень Закону, а також попередження виникнення порушень Закону.

Простіше кажучи, аналізуємо стан додержання державним органом заходу контролю вимог Закону України «Про державну службу» щодо реалізації громадянами права на державну службу. З вересня 2023 року та за I квартал 2024 року проведено 3 заходи контролю по Чернівецькій області. За результатами аналізу інформації та копій документів, отриманих від державних органів під час проведення заходів контролю, робочою групою виявлено низку недоліків та порушень законодавства про державну службу, які мають вплив на стан додержання державним органом заходу контролю, визначених Законом України «Про державну службу» умов реалізації громадянами права на державну службу.

Серед характерних порушень:

- порушення вимог частини дев'ятої статті 44 Закону України «Про державну службу»:

службовець, який отримав відмінну оцінку за результатами оцінювання службової діяльності, не був премійований;

- положення про преміювання державних службовців державного органу не відповідає вимогам Типового положення про преміювання державних службовців органів державної влади, інших державних органів, їхніх апаратів (секретаріатів), затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 13 червня 2016 року № 646, в частині позбавлення премії працівників, до яких застосовано дисциплінарне стягнення (зауваження – у місяці, в якому накладено дисциплінарне стягнення; догани, або попередження про неповну службову відповідність - на весь період дії такого стягнення), що не відповідає нормам статті 66 Закону, якою визначений перелік видів дисциплінарних стягнень, і такий вид, як позбавлення премії, нею не передбачений;

- під час оформлення розпорядчого документу про звільнення одночасно з нормами Закону України «Про державну службу» застосовано норми законодавства про працю без урахування норм статті 5 Закону України «Про державну службу» тощо.

Якщо говорити про поточні завдання, то на чому робиться акцент?

Продовжуємо нашу роботу відповідно до визначених завдань. Зараз актуальне питання про впровадження Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», який набере чинності після скасування або припинення воєнного стану. А наразі йде мова про роз'яснення його положень. Основний акцент нашої роботи – якісна взаємодія із суб'єктами сфери державної служби та служби в органах місцевого самоврядування і загалом допомога у розбудові сучасної, професійної системи публічної служби.

Основні завдання:
 - реалізація державної політики у сфері державної служби з питань управління персоналом на відповідній території;
 - внесення на розгляд НАДС пропозицій щодо формування державної політики у сфері державної служби та з питань управління персоналом, а також служби в органах місцевого самоврядування;
 - здійснення функціонального управління державною службою на відповідній території.

СМАЛІЙ
Ольга Володимирівна
 начальник Західного мікрорегіонального управління НАДС (попередній запис за номером телефону 0362-67-13-13).

Повноваження (області):
 - Вінницька
 - Волинська
 - Житомирська
 - Закарпатська
 - Івано-Франківська
 - Львівська
 - Рівненська
 - Тернопільська
 - Хмельницька
 - Чернівецька

Юридична адреса:
 вул. Винниченка В., 18, м. Львів
 Львівська обл., 79008
E-mail: west@nads.gov.ua
прямая телефонна лінія:
 0800508760

Відділ у Закарпатській, Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській областях

ТРОФИМЕНКО
Микола Олександрович
 заступник начальника Західного мікрорегіонального управління НАДС – начальник відділу (попередній запис за номером телефону 0312-65-90-33).

ІГНАТКО
Олеся Василівна
 головний спеціаліст
 площа Народна, 4
 м. Ужгород
 каб.: 120

ЛЬБЮК
Тетяна Іванівна
 головний спеціаліст
 площа Народна, 4
 м. Ужгород
 каб.: 122

ПОНА
Ірина Олександрівна
 головний спеціаліст
 вул. Винниченка В., 18
 м. Львів
 каб.: 404

ГОЛОВАТА
Надія Василівна
 головний спеціаліст
 вул. Грушевського М., 8
 м. Тернопіль
 каб.: 829

Додаткова адреса:
 площа Народна, 4, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88008

Сектор у Рівненській та Волинській областях
МАРТИНЮК
Наталія Володимирівна

завідувач сектору
 м-н Провісти, 1
 м. Рівне
 каб.: 117а

Сектор супроводження діяльності управління
ФЕДЧУК
Ольга Анатоліївна

головний спеціаліст
 м-н Провісти, 1
 м. Рівне
 каб.: 131

Додаткова адреса:
 м-н Провісти, 1, м. Рівне, Рівненська область, 33028

Відділ у Житомирській, Хмельницькій, Вінницькій та Чернівецькій областях

БРАЖЕВСЬКИЙ
Володимир Миколайович
 заступник начальника Західного мікрорегіонального управління НАДС – начальник відділу (попередній запис за номером телефону 0412-43-22-30).

НЕСТЕРЮК
Олеся Дмитрівна
 головний спеціаліст
 вул. Поповича, 2
 м. Чернівці
 каб.: 14а

СІРУК
Валентина Сергіївна
 головний спеціаліст
 вул. Мала Бердичівська, 25
 м. Житомир
 каб.: 705

КРАВЧЕНКО
Людмила Михайлівна
 головний спеціаліст
 вул. Мала Бердичівська, 25
 м. Житомир
 каб.: 705

ОКОРОЧКОВА
Іванна Геннадіївна
 головний спеціаліст
 м-н Незалежності, Вулиця рад м. Хмельницький
 каб.: 310

МАРТИНЧУК
Ірина Анатоліївна
 головний спеціаліст
 вул. Хмельницьке шосе, 7
 м. Вінниця
 каб.: 1024

Додаткова адреса:
 вул. М. Бердичівська, 25, м. Житомир, Житомирська обл., 10014

БАНАЦЬКА
Ірина Миколаївна

головний спеціаліст-бухгалтер
 м-н Провісти, 1
 м. Рівне
 каб.: 131

ОКСАНА САКРІЄР,

директор Департаменту освіти і науки
Чернівецької обласної військової
адміністрації

РОБОТА ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ БУКОВИНИ У 2023/2024 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Освітня мережа Чернівецької області охоплює 826 закладів освіти:

- 389 дитячих садочків (21 172 вихованці),
- 338 шкіл (106 537 учнів),
- 16 закладів професійно-технічної освіти (6000 здобувачів освіти),
- 21 заклад фахової передвищої освіти (9941 студент),
- 7 закладів вищої освіти (21982 студенти),
- 37 закладів позашкільні заклади (18 112 вихованців),
- 18 інклюзивно-ресурсних центри.

В області функціонує 71 опорний ЗЗСО, у якому навчається понад

30 тис. учнів. Мають статус гірських 23 заклади загальної середньої освіти, у яких здобуває освіти понад 6 тис. учнів.

Функціонує 74 школи з класами з викладанням предметів румунською мовою (51 румуномовний та 7 філій при них, 16 двомовних), у яких навчається 9568 учнів та 64 ЗДО, у яких виховуються румунською мовою 2675 дітей.

У ЗЗСО здобувають освіти 3274 дітей з числа ВПО, у ЗДО - 1048.

Навчання із закордону у школах Буковини продовжують 6286 учнів.

Загалом у всіх закладах працює понад 18 тис. педагогічних працівників. За кордоном перебувають 32 педагогічних працівники ЗЗСО.

ЗАКЛАДИ ОСВІТИ – ТЕРИТОРІЯ БЕЗПЕКИ

В умовах введення воєнного стану в Україні основним викликом для галузі освіти є забез-

печення укриттями учасників освітнього процесу. Освітняни продовжують працювати над форматом «Заклади освіти – територія безпеки».

Завдяки злагодженій роботі у 2023/2024 навчальному році вдалось досягнути наступних показників.

Заклади освіти Чернівецької області використовують 1 069 захисних споруд, з них: 839 (78,5 %) – найпростіші укриття; 230 (21,5 %) – ПРУ. Із загальної кількості захисних споруд 798 (74,6 %) є власними укриттями; 271 (25,4 %) – надані іншими суб'єктами господарської діяльності.

Наразі забезпеченість укриттями освітніх закладів становить 99,4%, у тому числі: на 100% забезпечені укриттями 338 закладів загальної середньої освіти, 25 закладів позашкільної освіти, 28 закладів вищої освіти, 15 закладів професійної (професійно-технічної) освіти; на 98,7% забезпечені укриттями заклади дошкільної освіти.

Облаштовано ЗСЦЗ для маломобільних груп населення у 32 закладах загальної середньої освіти (з філіями), 8 закладах дошкільної освіти.

У цьому навчальному році облаштовано 7 укриттів в закладах загальної середньої освіти за кошти субвенції з державного бюджету в сумі 19 120,6 тис.грн та співфінансування з місцевих бюджетів в загальній сумі 4410,7 тис. грн.

Облаштовано системами зовнішнього відеоспостереження 52 % закладів дошкільної,

100% закладів професійної (професійно-технічної) та 81% закладів фахової передвищої і вищої освіти; у всіх закладах освіти (100%) Чернівецької області встановлено кнопки тривожної сигналізації.

Забезпечено огорожею 91% ЗЗСО, 93,2% ЗДО, 62% ЗФПО, 85,7% ЗВО.

Обладнано автоматичними системами пожежної сигналізації - 33% закладів освіти.

В Чернівецькій громаді у 2024 році забезпечено всі 45 закладів загальної середньої освіти поліцією охорони. У Великокучурівській громаді укладено договір щодо реалізації проекту «Офіцер безпеки» (забезпечення поліцією охорони) у Великокучурівському ЗЗСО ім. В. Бузенка.

У 4 громадах Чернівецької області (Чернівецькій, Вижницькій, Кельменецькій, Берегометській) реалізується експериментальний проект «Спеціаліст з безпеки у освітньому середовищі».

Служба освітньої безпеки

З метою проведення фахових консультацій з питань запровадження та організації діяльності підрозділів «Служби освітньої безпеки» на базі Головного управління Національної поліції в Чернівецькій області (далі – ГУНП) створено тимчасовий консультативний орган – комісію з питань запровадження та організації діяльності підрозділів «Служби освітньої безпеки» (далі – Комісія).

До складу Комісії увійшли працівники підрозділів превентивної діяльності, організації служби освітньої безпеки, кадрового забезпечення, головної інспекції та дотримання прав людини ГУНП, Управління патрульної поліції в Чернівецькій області, Департаменту.

Станом на червень 2024 року проведено два засідання Комісії з розгляду кандидатів на керівні та інспекторські посади підрозділів «Служби освітньої безпеки». За результатами проведених співбесід керівнику ГУНП рекомендовано 20 кандидатів на вакантні посади, із них – 16 інспекторів та 4 керівники Служби освітньої безпеки. Оголошено конкурс на інспекторів «Служби освітньої безпеки» із числа цивільного населення.

КЛАСИ БЕЗПЕКИ

В області в закладах освіти області створено 257 класів безпеки, зокрема у 2022 році – 98, у 2023 – 146, у 2024 – 13.

До занять у зазначених класах залучено у 2024 році: педагогічних працівників – 2973 осіб, працівників територіальних підрозділів ДСНС – 355, ГУНП – 280, працівників охорони здоров'я – 285, представників ЗСУ – 354.

Робота зі створення класів безпеки в закладах освіти продовжується.

КАБІНЕТИ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»

Уряд виділив 69 млн. 881 тис. гривень із державного бюджету для посилення викладання дисципліни «Захист України» у закладах освіти Буковини. 65 млн 868 тис. грн передбачено на закупівлю засобів навчання та комп'ютерного обладнання для оснащення навчальних кабінетів предмета «Захист України» та 4 млн 013,3 тис. грн. на підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Коштом субвенції можна буде придбати, зокрема:

- симуляції управління дронами;
- навчальні тири й макети;
- аптечки й тренажери для серцевої реанімації, тренажер дефібрилятора, турнікети тощо;
- навчальні набори для роботи з електронікою, зв'язком і 3D-друком.

Виділені кошти будуть спрямовані на створення осередків Захисту України у закладах ЗЗСО, П(ПТ)О та ФПО, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти. Крім того, субвенцію можна використати на умовах співфінансування з місцевими бюджетами.

Так заклади освіти зможуть забезпечити надання учням необхідних навичок безпечної поведінки в надзвичайних ситуаціях, домедичної допомоги, використання новітнього обладнання тощо. Наразі подано від громад 53 заявки на створення осередків «Захисту України».

ПІДВІЗ ДІТЕЙ

Організовано підвезення до ЗЗСО для більш ніж 13 тис. учнів сільської місцевості, для чого

задіяно 108 шкільних автобусів. Понад 33 % учнів підвозяться іншим транспортом.

На початку навчального року автопарк галузі освіти поповнено 23 шкільними автобусами, з них:

16 шкільних автобусів закуплено за сприяння Уряду, у співфінансуванні з громадами на загальну суму 47,9 млн грн. (субвенція – 41,1 млн грн., місцевий бюджет – 6,8 млн грн), з них 3 автобуси спеціально обладнані для перевезення маломобільних груп населення та ще 3 таких же закуплено за кошти обласного бюджету – 9 млн. 447 тис., у співфінансуванні з місцевими бюджетами – 2 млн. 364 тис. грн.

Ще 4 автобуси отримано в якості благодійної гуманітарної допомоги від французьких партнерів.

За оперативною інформацією громади потребують 88 шкільних автобусів.

РЕФОРМА ХАРЧУВАННЯ

Заклади загальної середньої освіти забезпечують здобувачів освіти харчуванням, зокрема самостійно – 262, шляхом аутсорсингу – 91 та кейтерингу – 27 (Чернівецька (23), Берегометська (1), Вижницька (1), приватні (2)). Запроваджено мультипрофільне (80 закладів) та монопрофільне (303 заклади). У 342 закладах, з урахуванням філій опорних закладів, реалізовано модель харчування «Базова кухня» (приготування страв у закладі освіти), у 12 – «Опорна кухня» (передбачає доставку готової гарячої їжі в термоізоляційних боксах для інших закладів освіти).

Гарячим харчуванням було охоплено 62493 учнів, з них безплатним 18535. Загальна вартість харчування на 1 учня становить по області 1-4 класи – 54,69 грн; 5-11- 62,17 грн; пільгові категорії- 1-4 класи – 52,30 грн; 5-11 класи – 60,80 грн.

Потребують ремонту 148 харчоблоків та 123 їдальні. Забезпеченість технологічним обладнанням: менше 50% – 20 закладів, 50% – 95% – 166, 95% – 100% – 65.

В межах Комплексної програми розвитку освітньої галузі на 2024–2025 роки за рахунок обласного бюджету на 2024 рік виділені кошти в сумі 800,0 тис грн. на облаштування кулінарних хабів та харчоблоків, а саме:

- для створення Кулінарних хабів на базі закладів професійно-технічної освіти для навчання і підвищення кваліфікації шкільних кухарів на базі ПТУ №8 виділено 500,0 тис. грн.

- на проведення ремонту харчоблоку та обідньої зали ЗЗСО обласного підпорядкування на базі комунальної обласної спеціалізованої школи-інтернат II-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів «Багатопрофільний лицей для обдарованих дітей» виділено кошти в сумі 300,0 тис. грн.

Затверджено Стратегію реформування системи шкільного харчування у Чернівецькій області на період до 2027 року (розпорядження ОДА (ОВА) від 15.03.2024 №211-р).

В області 590 осіб, відповідальних за впровадження вимог харчового законодавства, пройшли безоплатні онлайн-курси «Практичні аспекти виконання закладами освіти вимог харчового законодавства» (базовий курс), «Впровадження в харчоблоках закладів освіти процедур, заснованих на принципах НАССР» (поглиблений курс) на платформі «Prometheus».

На базі Професійно-технічного училища № 8 м. Чернівці 938 кухарів пройшли стажування/курси кухарів харчоблоків шкіл з впровадження реформи шкільного харчування.

За сприяння громадських організацій «Культ Фуд» та «Національна асоціація громадського харчування» у співпраці з Міністерством освіти та науки України на базі Професійно-технічного училища № 8 відбулися демонстративні курси з підвищення кваліфікації для 17 кухарів закладів загальної середньої освіти, які провели 5 майстрів виробничого навчання, так званих агентів змін з трьох закладів професійно-технічної освіти області (Професійно-технічного училища № 8, Чернівецького вищого комерційного училища Державного торговельно-економічного університету та Глибоцького професійного лицю), які пройшли навчання в рамках реалізації Стратегії реформування шкільного харчування.

30 закладів загальної середньої освіти беруть участь у проекті за сприянням Всесвітньої продовольчої програми ООН, з них 15 шкіл здійснюють закупівлю більш якісних продуктів, 7 ЗЗСО – розширили кількість

школярів 1-4 класу, які охоплені гарячим харчуванням, 8 закладів освіти обрали змішану модель.

З метою впровадження реформи харчування у листопаді 2023 року на Буковині відбувся перший Регіональний форум з питань реалізації Стратегії реформи шкільного харчування на період до 2027 року, який об'єднав понад 200 учасників (управлінців, директорів шкіл).

ПЕРЕМОГИ ПЕДАГОГІВ ТА УЧНІВ

Пишаємося що цього року, 3 буковинських педагоги увійшли у п'ятірку кращих педагогів України, серед яких Гунько Михайло Миколайович – учитель фізики Брусницького Опорного закладу став переможцем Всеукраїнського конкурсу «Учитель року -2024», у номінації «Фізика».

Гідно представили себе Косташ Зоряна Петрівна – учитель української мови та літератури Чернівецького ліцею №10 у номінації «Українська мова та література», Власов Сергій Анатолійович – учитель географії Новоселицького ліцею №1 Новоселицької міської ради, які зайняли I місце на відбірковому етапі II туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024».

За результатами фінальних випробувань Зоряна Косташ та Сергій Власов посіли IV місце у фінальному етапі II туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024».

Також у цьому році маємо 31 переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад та 14 переможців конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

В області налічується 18 інклюзивно-ресурсних центрів.

Функціонує 269 закладів загальної середньої та 158 закладів дошкільної освіти з інклюзивними класами (групами), у яких навчається та виховується відповідно 1 591 та 536 дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивних класів у ЗЗСО – 1199, інклюзивних груп у ЗДО – 258.

Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами в закладах загальної

середньої та дошкільної освіти забезпечують 1 177 асистентів вчителя та 336 асистентів вихователя. Вдалося впровадити посади 14 асистентів дитини у ЗЗСО.

У закладах освіти з інклюзивним навчанням створені команди психолого-педагогічного супроводу та реалізується індивідуальна програма розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти навчаються 50 осіб з інвалідністю, з них 21 особа навчається у спецгрупах, для 3 осіб організоване інклюзивне навчання, 26 осіб з інвалідністю навчаються у звичайних групах

Ментальне здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни

У межах реалізації Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» розроблено та затверджено План заходів з питань ментального здоров'я та психосоціальної підтримки учасників освітнього у Чернівецькій області, який спрямовано на:

- 1) Проведення інформаційно-просвітницьких заходів.
- 2) Підвищення кваліфікації працівників сфери освіти.
- 3) Діяльність психологічних служб закладів освіти. Чернівецька область входить в п'ятірку областей України, які найкраще забезпечені працівниками психологічної служби 78%.

Чернівецька область входить в п'ятірку областей України, які найкраще забезпечені працівниками психологічної служби 78%.

Започатковано реалізацію освітнього проекту «Коло підтримки «Як ти?». Щотижня учні разом з класними керівниками об'єднуються у коло підтримки, де кожен бажаний може висловити те, що його непокоїть або навчитися новим технікам, які допоможуть дбати про свій внутрішній стан. Також до зустрічей долучаються психологи, соціальні педагоги та інші фахівці, які допомагають долати страхи, агресію та тривогу.

Впроваджено проведення інтерактивної освітньої виставки «Mental Treck», яка навчає молодь дбати про власне психічне здоров'я, шляхом проходження квесту з різними станціями. Фасилітаторами виставки є

педагоги та психологи закладів освіти, які пройшли спеціальний підготовчий тренінг по проведенню та роботі з виставкою. Уже проведено 31 інтерактивну освітню виставку «Mental Trek» для 1670 осіб.

Проведено акцію «Стійкість молоді – сила нації», у рамках якої понад 9 тис. осіб долучилося до творчих майстер-класів «Скринька спокою» (заняття з малювання, ліплення, музики чи танців, які допомагають дітям виразити свої почуття та емоції через творчість), учнівських флешмобів «Дерево бажань», фізичних активностей «20 хвилин свободи», онлайн флешмобу «Це мене надихає».

Для випускників ЗЗСО Чернівецької області проведено психологічні тренінги «Як впоратися зі стресом під час складання НМТ».

Цьогоріч започатковано проведення психологічних пікніків «Гармонія в сім'ї: як порозумітися з дитиною?», присвячені Міжнародному дню сім'ї. Соціальні педагоги або психологи проводили різноманітні тренінги та ігри, які допомагають порозумітися сім'ям, отримати інструменти взаєморозуміння між різними віковими поколіннями.

З метою підтримки та розвитку психологічної стійкості 334 заклади загальної середньої освіти долучилися до проведення серії з п'яти уроків для здобувачів освіти 7-11 класів з питань психічного здоров'я в межах «Місяця обізнаності про ментальне здоров'я», який відзначався упродовж травня 2024 року.

Створено обласну Творчо-динамічну групу фахівців із збереження психічного здоров'я «Перша психологічна допомога та емоційна підтримка учасників освітнього процесу», до якої увійшло 14 практичних психолога та 2 соціальних педагоги 9 громад області, які систематично працюють над вирішенням складних ситуацій в роботі.

Десять педагогів Чернівецької області стали учасниками тренінгу/воркшопу «М'які навички та послуги психологічної підтримки (PSS)» у рамках проекту «Інтегроване реагування для забезпечення інклюзивної освіти та захисту дітей і найбільш вразливих верств населення, які постраждали внаслідок гуманітарної кризи в Україні, організованого БО «Благодійний фонд «Дерево життя» у

співпраці з БО «Благодійний фонд «Голоси дітей» за підтримки Департаменту освіти і науки ЧОВА.

3465 педагогічних працівників садочків, шкіл та закладів професійно-технічної освіти пройшли курси по наданню першої психологічної допомоги.

381 медичних сестер закладів освіти пройшли навчання онлайн-курсу «Ведення поширених психічних розладів на первинному рівні медичної допомоги із використанням керівництва mhGAP».

У співпраці з Центром допомоги врятованим розробляється проект щодо проведення навчань для педагогічних працівників з питань сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК).

ВИХОВНА РОБОТА

У 2023/2024 році проведено низьку інформаційно-просвітницьких заходів, конкурсів, флешмобів, челенджів, зустрічей, круглих столів та інших заходів, спрямованих на виховання особистості, громадянина України, патріота.

В умовах воєнного стану та обмеженого державного фінансування освітня галузь області спромоглася:

- провести Школи духовно-морального виховання – 4 школи, 3-денні навчання, 400 учасників (педагоги, директори, управління);
- третій рік поспіль залишаємося однією з небагатьох областей, де Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») проводиться очно і з таборуванням (788 учасників на обласному етапі у трьох вікових категоріях);
- отримати офіційний статус «Всеукраїнського» для відкритого фото-, кінофестивалю «Осінні барви Буковини», в якому у поточному навчальному році взяли участь 184 заклади системи освіти та культури з 21 області України;
- реалізувати Всеукраїнський учнівський турнір істориків, в якому взяло участь 12 команд (140 учасників) з різних регіонів України;
- проведено навчальні стрільби на полігоні для понад 3 тис. школярів;
- відкрити перший мистецький простір «Artmosfera art-studio» на базі Вижиницької

спеціалізованої школи з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів художньо-естетичного циклу імені Назарія Яремчука.

Одними з найяскравіших проектів стали:

- обласний конкурс мистецької акції-реконструкції з відтворення історії життя Тараса Шевченка «Шевченко у фокусі XXI століття»;
- інформаційна кампанія «Ангели небесного легіону»;
- обласний проект «Крим – колыска українського сонця»;
- обласний мистецький захід «Кошик єднання»;
- обласний захід «Ми діти твої, Буковино!» приурочений Міжнародному дню захисту дітей;
- художньо-меморіальна виставка у закладах освіти «Соняхи пам'яті»;
- проект «Сила нескорених або уклін вам, Захисники України»;
- обласний конкурс відеорепортажів «Жнива розпачу – голод крізь віки або історія повторюється»;
- проект «Школа фінансової грамотності»;
- мистецька освітня кампанія «Кобилянська: грація української нації»;
- обласна мистецька освітня кампанія «Івасюк - творець спадщини української ідентичності»;
- освітньо-культурний проект «Об'єднані Знаннями і Мистецтвом» - пів сотні вистав, концертів, екскурсійних тематичних прогулянок для 14 тис. учнів;
- туристичний проект «БукТур: діти» - знайомство юних буковинців з туристичними перлинами нашої області через міжрайонні поїздки учнівських груп (особливості, звичаї, культура регіонів);
- профільна школа «Шляхами національної спадщини»;
- фестиваль для дітей «Амбасадор Дитинства» - 54 просвітницькі локації, 25 артистів «Зіркового десанту» та понад 3 тисячі задоволених буковинських дітей;
- проект «Школа допомоги» - навчання студентів наданню першої домедичної та психологічної допомоги;
- освітній проект ДОБа: навички першої допо-

моги для батьків та педагогів.

Також у 2023 році в освітніх закладах проведено Всеукраїнські акції «16 днів проти насильства», «Тиждень права», «Стоп булінг», «Я маю знати» тощо.

ПОЗАШКІЛЛЯ – РЕАЛІЗУЄМО ДИТЯЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Упродовж 2023/2024 навчального року 6 ЗПО обласного підпорядкування організовано та проведено понад 60 конкурсів/ фестивалів, 20 тематичних виставок та залучено до участі у них 32 237 учнів та вихованців закладів загальної середньої та позашкільної освіти області.

Упродовж червня-серпня 2024 року у рамках кампанії літньої відпочинку та дозвілля «БукЛІТО2024» заплановано організувати проведення 220 таборів відпочинку та літніх профільних шкіл для 12 794 (в т.ч. 540 внутрішньо переміщених осіб) дітей та учнів закладів освіти області. З них:

- 48 стаціонарних пришкільних таборів із денним перебуванням (3447 дітей);
- 149 літніх мовних таборів з вивчення англійської, німецької, французької мови (6604 дитини) ;
- 18 літніх відпочинкових таборів (шкіл) на базі закладів позашкільної освіти Чернівецької області (2393 дитини) за основними напрямками: еколого-натуралістичний, художньо-естетичний, науково-технічний, науковий, національно-патріотичний, туристсько-краєзнавчий;
- 4 корекційних школи на базі закладів спеціальної освіти (300 дітей).
- щорічна профільна школа для обдарованих дітей «Інтелект Буковини» (50 дітей) з 09 по 16 червня 2024 року, що передбачає проведення інтерактивних наукових занять, експериментів та дослідів з біології та географії, змагань зі спортивного орієнтування, тренінгів з надання першої домедичної допомоги. Науковий супровід профільної школи здійснюють науково-педагогічні працівники Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Буковинського державного медичного університету.

Разом із тим, проведення відпочинкових таборів та шкіл забезпечено супроводом психологічних хвилинок чи так званих «Психологічні пікніки» для розвантаження та налагодження емоційного стану учасників табору, підтримки їх ментального здоров'я.

ПЛІЧ-О-ПЛІЧ ВСЕУКРАЇНСЬКІ ШКІЛЬНІ ЛІГИ

За ініціативи Президента України запроваджено проведення всеукраїнських змагань «Пліч-о-пліч всеукраїнські шкільні ліги» серед учнів закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 навчальному році під гаслом «Разом переможемо» з п'яти видів спорту.

Мета проекту: створити всеукраїнську програму розвитку масового спорту серед школярів, яка охопить учнів шкіл, як з маленьких сіл так і з великих міст. За допомогою спортивних змагань сприяти розвитку лідерських якостей у дітей, а також наданні психоемоційної підтримки та побудові соціальних контактів через спорт.

Участь у змаганнях Пліч-о-пліч Всеукраїнські шкільні ліги у Чернівецькій області взяли 334 школи - це 944 команди:

- Баскетбол (дівчата, хлопці)- 153 команди
- Волейбол (дівчата, хлопці)- 265 команд
- Футзал - 236 команд
- Спортивне орієнтування - 76 команд.

Також унікальністю регіону є проведення змагань з настільного тенісу, на який зареєструвалося 214 команд.

Упродовж чотирьох етапів змагань (шкільний, громади, району, обласний) відбулася 1417 ігор.

За результатами обласного етапу 6 команд (баскетбол (юнаки) «Чернівецькі дикі гуси» Багатопрофільний ліцей для обдарованих дітей, баскетбол (дівчата) «Чернівецькі саламандри» Чернівецький ліцей № 13, волейбол (дівчата) «Чернівецькі австралійські крокодили» Чернівецький багатопрофільний ліцей № 4, волейбол (юнаки) «Чернівецькі летючі дракони» Чернівецький ліцей № 10, футзал «Чернівецькі серни» Чернівецький ліцей № 9, спортивне орієнтування «Глибоцькі горностаї» ОЗО «Глибоцький ліцей Глибоцької

селищної ради») представили Буковину на Всеукраїнському етапі, де III місце вибороли волейболісти (хлопці та дівчата).

Для команд, які посіли I, II, III місце на обласному етапі Департаментом організовано три екскурсійні поїздки: до Хотинської фортеці, сходження на Протяте каміння на Вишниччині та Говерлу.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ

В області затверджений план заходів з цифрової трансформації освітньої галузі, який включає в себе перехід закладів загальної середньої освіти на електронні щоденники та журнали, запровадження Дія. QR у закладах освіти, забезпечення доступу до Wi-Fi у відкритій зоні відвідування закладів освіти та організацію заходів з цифрової грамотності, кібербезпеки тощо.

Також, між Департаментом освіти і науки та цифровою платформою Eddy підписано Меморандум про співробітництво. У межах співробітництва у 2022/2023 та 2023/2024 н.р. проведено 36 стратегічних сесій з переходу до комплексного використання електронних освітніх інформаційних системам.

У березні 2024 року у Чернівцях відбувся обласний форум «Стратегічна сесія цифровізації освітньої галузі Буковини» під гаслом: майструємо крила для польоту в «Мрію». Захід об'єднав понад 300 учасників: голів громад, начальників управлінь у сфері освіти, директорів шкіл. Під час Форуму освітянам, управлінцям презентовано можливості освітніх інформаційних системам (ОІС), як вони взаємодітимуть з центральними базами даних та до яких перспектив та змін необхідно готуватися та працювати.

За даними, заклади загальної середньої освіти використовують наступні платформи: Нові Знання – 224 ЗЗСО (88,9 %); E-school – 3 ЗЗСО (1,2 %); E-Journal – 2 ЗЗСО (0,8 %); Eddy – 20 ЗЗСО (7,9 %); Atoms – 2 ЗЗСО (0,8 %); Prosvita – 1 ЗЗСО (0,4 %).

ОЛЕНА БОДНАР,

начальник управління культури
Чернівецької обласної військової
адміністрації

У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ТРИВАЄ КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Культурна спадщина є невід'ємною частиною ідентичності суспільства. Робота зі збереження та охорони об'єктів культурної спадщини в області є вкрай важливою для забезпечення сталого розвитку регіону, збереження історичної пам'яті та є не лише актом підтримки минулого, а й важливим кроком у будівництві майбутнього.

Зокрема, у 2023-2024 роках здійснено комплекс заходів щодо укладання охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини місцевого та національного значення між органами охорони культурної спадщини та власниками або користувачами пам'яток. Станом на сьогодні вже укладено 224 охоронних договори на пам'ятки культурної спадщини місцевого значення та 6 охоронних договорів з відповідними додатками на пам'ятки історії та архітектури національного значення.

Слід зазначити, що в області триває робота щодо обстеження об'єктів культурної спадщини на предмет їх технічного стану та дотримання вимог чинного пам'яткоохоронного законодавства України. Зокрема, спільно із представниками територіальних громад вже проведено відповідні перевірки у Вікнянській сільській, Кіцманській та Чернівецькій міських територіальних громадах області. За результатами обстежень складено відповідні акти, які направлені головам зазначених територіальних громад для вжиття заходів щодо усунення виявлених недоліків.

Одним із важливих напрямків роботи у сфері охорони культурної спадщини є занесення об'єктів культурної спадщини до Державно-

го реєстру нерухомих пам'яток України. Станом на сьогодні вже подано перелік пам'яток архітектури національного значення, які пропонуються для занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, загальною кількістю – 57.

Підготовлено перелік пам'яток археології, історії та монументального мистецтва місцевого значення, розташованих на території Чернівецької області, які рекомендуються для занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, загальною кількістю: археологія – 348 об'єктів, історія – 369 об'єктів, монументальне мистецтво – 35 об'єктів (752 разом).

Розпочата робота з виготовлення облікової документації на щойно виявлені об'єкти історії та культури на території м. Чернівці та області з урахуванням нових змін Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, що затверджені наказом МКІП від 01.03.2024 № 158 «Про внесення змін до Порядку обліку об'єктів культурної спадщини». Проведено 116 державних експертиз на 188 предметів, які є предметами культурного призначення.

Також одним із напрямків роботи даної сфери є видача паспортів на музичні інструменти. Вже проведено роботу із видачі 50 таких паспортів.

Співробітники обласного закладу «Чернівецький обласний центр з питань культурної спадщини» здійснюють постійні виїзди на пункти пропуску Чернівецької області по запиті Чернівецької митниці ДМСУ з метою огляду предметів культурного

призначення. Всього оглянуто 800 предметів.

Зафіксовано 14 порушень митних правил щодо переміщення предметів культурного призначення через державний кордон України.

Надано тридцять одну консультацію фізичним та юридичним особам з питань переміщення культурних цінностей через державний кордон України. На вимогу Чернівецької митниці ДМСУ проведено десять державних експертиз на 945 предметів, які підпадають під дію Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей».

Робота зі збереження об'єктів культурної спадщини в області є невід'ємною складовою будь-якого суспільства. Ця діяльність не лише зберігає історію, традиції та культурні цінності, але й стимулює розвиток місцевої економіки, сприяє розвитку туризму та збереженню природного середовища. Важливо враховувати, що культурна спадщина – це не лише минуле, але і невичерпний джерело натхнення для майбутніх поколінь.

За матеріалами брифінгу Олени Боднар у Медіацентрі Чернівецької ОВА

НАЧАЛЬНИК ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ РУСЛАН ЗАПАРАНЮК ЗУСТРІВСЯ ІЗ НАДЗВИЧАЙНИМ І ПОВНОВАЖНИМ ПОСЛОМ ІНДІЇ

Начальник Чернівецької обласної військової адміністрації Руслан Запаранюк зустрівся із Надзвичайним і Повноважним Послом Індії в Україні Харшем Кумаром Джейном, - про це йдеться на сторінці Руслана Запаранюка у фейсбуці. «Обговорили співпрацю Індії та України, гуманітарні проекти та можливості співробітництва у різних галузях. Йшлося, зокрема, і про залучення індійських інвестицій в облаштування житла для внутрішньо переміщених осіб, розвиток ІТ-індустрії, співпрацю в освітній сфері.

Буковина зацікавлена у збільшенні кількості іноземних студентів, зокрема у Буковинському медичному університеті, який впродовж багатьох років був їх фаворитом на Буковині. Якщо станом на січень 2022 року в БДМУ навчалися

понад 2400 іноземних студентів, то наразі їх у закладі 365 (студентів-іноземців). Більшість іноземних студентів була вихідцями з Індії.

Розповів панові Надзвичайному і Повноважному Послу, що наразі освітній процес у буковинських вишах відбувається з дотриманням усіх заходів безпеки за змішаною формою, практичні та семінарські заняття відбуваються очно за особистої присутності студентів, лекційні заняття - з використанням дистанційних технологій. Тож цілком можливим є і навчання молоді з Індії на Буковині.

Подякував за підтримку України.

Переконаний, наша подальша співпраця матиме позитивний результат»

Фото: Чернівецька ОВА

ВІДБУВСЯ КРУГЛИЙ СТІЛ «СЛУЖБА В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ ТА РЕФОРМ»

20 червня 2024 року відбувся круглий стіл «Служба в органах державної влади України в умовах безпекових викликів та реформ». Захід є традиційним і проводиться за ініціативи Чернівецького РЦПК з нагоди Дня державної служби. Співорганізатором стала кафедра політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

Державні службовці, експерти, представники неурядових організацій говорили про забезпечення стійкості та ефективності державної служби в умовах російсько-української війни, європеїзацію публічної служби, а також професіоналізацію державної служби в умовах постійних безпекових загроз. Модерували круглий стіл Сергій Гакман, заступник директора Чернівецького РЦПК, кандидат історичних наук, та Анатолій Круглашов, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор політичних наук, професор.

Учасників заходу привітали перша заступниця голови Чернівецької обласної адміністрації Альона Атаманюк та перший заступник голови Чернівецької обласної ради Микола Гуйтор. Як зазначила **Альона Атаманюк**, реалії воєнного часу підтверджують необхідність роботи із підвищення професійного рівня державної служби, посилення навчальних програм, адже вимоги до держслужбовців сьогодні надзвичайно високі. Водночас, велике навантаження, яке лягає на них, необхідність закривати багато прогалів в усіх сферах, оперативно вирішувати низку важливих завдань вимагає уваги, підтримки і допомоги з боку держави. Належне матеріальне та фінансове забезпечення, додав **Микола Гуйтор**, є необхідною умовою для забезпечення стійкості державної служби, її європеїзації.

За даними Нацдержслужби, в Україні станом на сьогодні працює близько 207 тис дер-

жавних службовців, понад 1 тис. виїхала за кордон, близько 4 тис. залишилися на окупованих територіях, ще близько 4 тис. державних службовців захищають державу у лавах ЗСУ, 10 тис. державних службовців звільнилися упродовж останнього року, загалом є 40 тис. вакантних місць на посади державної служби як у центральних, так і місцевих органах влади, – зауважив директор Чернівецького регіонального центру **Микола Ярмистий**. Але навіть у таких складних умовах продовжується робота щодо удосконалення системи державної служби. Основні пріоритети – оптимізація кількості державних службовців відповідно до їх функціональних обов'язків, вирішення питань, пов'язаних з оплатою праці, реформування системи підвищення кваліфікації, адаптація системи державної служби до стандартів ЄС.

Державна служба має служити народу України і громадянам України, а не якимось абстрактним цілям або конкретним персонам, – на цьому наголосив **Анатолій Круглашов**. Останнє, зауважив він, є хибним підходом, який говорить про нездоланність інстинктів і реліктів авторитарної політичної культури. Україна, на жаль, продовжує залишатися в ситуації гібридного політичного режиму, де змішані авторитаризм і демократія, і через це виникає багато колізій. Окрім того, ключові вектори системи державної служби визначені нормативно-правовою базою, але вона була орієнтована на мирний, демократичний розвиток країни. Всі додаткові нормативні акти щодо військового стану, які поклали додаткові обов'язки на державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, не ввели ніяких компенсаторів.

Воєнні дії, які затягуються, призводять до конфігурації всіх учасників процесу – регіональних, національних, політичних, і цей процес не є прогнозованим. Водночас, у процесі побудови демократичної держави державна служба України повинна бути як ніколи

стійкою, згуртованою і професійною. Система публічного управління і її взаємодія з громадянським суспільством забезпечує міцність тилу і є ключовим фактором перемоги у стратегічній перспективі, – наголосив науковець.

Анатолій Круглашов також акцентував увагу на потребі ревізувати систему комунікації «влада-суспільство» та використовувати всі можливі засоби для діалогу і зворотного зв'язку. Оскільки державним органам на сьогодні не вистачає ресурсів продукувати стратегію внутрішньої і зовнішньої політики, реформ, проводити моніторинги тощо, в такій ситуації засобами підтримки і допомоги для експертного і наукового супроводу державної служби мають стати аналітичні структури – університети, дослідницькі інститути, кафедри, центри підвищення кваліфікації.

З початку повномасштабного вторгнення державна служба однозначно витримала випробування, але продовжувати виконувати свої завдання в умовах виснажливої війни на цьому ентузіазмі і потенціалі дуже складно, – зазначив **Павло Польовий**, доктор філософії, начальник відділу управління персоналом Чернівецької обласної військової адміністрації. Завдання, які виконують державні службовці, великою мірою забезпечують потреби національної безпеки, тому наявні проблеми потрібно швидко аналізувати і приймати ефективні рішення. В умовах екзистенційної загрози – в активній чи пасивній фазі війни – треба формувати державну службу, яка буде забезпечувати функціонування державної структури. Важливу роль тут відіграє професіоналізація і навчання державних службовців. Також, за словами Павла Польового, реформи є найвразливішим періодом, тому треба бути пильними і слідкувати, аби досягнути того стану, який ми ставимо за основу. У контексті єропеїзації, зокрема, важливо опиратися на власний досвід, а не брати готове кліше, тому що це може виявитися нежиттєздатним. Тому рішення мають бути зважені і водночас правильні.

Одна з найбільших проблем на сьогодні – це великий дефіцит людського капіталу. З країни виїхали жінки 30-49 років – люди з вищою освітою, кваліфіковані, які найкраще піддаються асиміляції і адаптації в тих суспільствах, де отримують прихисток. З ними разом виїхали і діти. Ігнорування цього аспекту може мати катастрофічні та незворотні наслідки для держави, тому треба будувати гнучку, ефективну систему органів виконавчої влади. Це «гра з однією спробою», тому чим об'єктивнішим буде аналіз ситуації, тим вищими будуть шанси країни, – підсумував посадовець.

Під час дискусії учасники ділилися досвідом, обмінювалися думками та висловлювали пропозиції щодо подальших кроків для розвитку.

Необхідно далі налагоджувати транскордонні та міжнародні партнерства, особливо з країнами ЄС – від локальних до міждержавних. Поїздки делегацій, обмін досвідом, проведення спільних заходів, спрямованих на вирішення соціально-економічних проблем – це все можна конвертувати в нову систему знань, фахових компетенцій і підготовки публічних службовців.

Важливо формувати позитивний імідж державної служби, розповідати про її значення, руйнувати міфи, які склалися, популяризувати державну службу серед молоді. Потрібно також подбати про соціальний захист тих, хто присвятив своє життя державній службі, продумати систему заохочень та стимулювань.

РУМУНСЬКІ ПАРТНЕРИ ПОДІЛИЛИСЯ ДОСВІДОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРОЄКТІВ

30 квітня учасники проекту «Ефективна взаємодія органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства як основа демократичної стійкості в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції: транскордонний досвід Україна-Румунія-Республіка Молдова» відвідали Сучавський повіт Румунії. Мета поїздки – обмін досвідом, ознайомлення з кращими практиками щодо створення механізмів ефективної взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства.

У мерії міста Сірет відбулася зустріч з представниками місцевих органів влади. Аліна Бутнаріу, керівниця бюро з імплементації європейських проєктів, поділилася досвідом співпраці з європейськими фондами.

У Сучаві учасники поїздки зустрілися з мером міста Іоном Лугну, генеральним секретарем повіту Сучава Петру Тенасе, представниками органів влади та громадського сектору.

Іон Лугну ознайомив гостей з основними

напрямами розвитку міста. Він зазначив, що зараз реалізується значна кількість проєктів, в яких велика увага приділяється екологічній складовій та енергозбереженню. Мер міста підкреслив, що Сучава має досвід співпраці та реалізації спільних проєктів із громадами Чернівецької області, а також висловив упевненість, що ця робота буде продовжуватися і надалі.

Петру Тенасе розповів про те, що прозорість у прийнятті рішень забезпечується завдяки обговоренню та консультаціям з громадськістю. Закон зобов'язує висвітлювати проєкти рішень на сайті повітової ради за 30 днів до проведення засідань і представники громадськості можуть вносити свої пропозиції та зауваження. Є також окрема процедура, пов'язана з прийняттям бюджету: виділяється окрема сума коштів на певні напрямки – освіта, культура, охорона здоров'я, соціальна допомога тощо, а неурядові організації можуть звертатися із пропозиціями щодо фінансування своїх проєктів.

За словами Нелу Тодіряну, голови благодійної фундації «ANA», громадські організації мають підтримку і з боку мера міста, і з боку повітової ради. Спільна робота проводиться уже тривалий час та має позитивні результати.

Візит до Сучавського повіту відбувся в рамках реалізації проєкту Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації за підтримки Представництва Фонду Ганса Зайделя у м. Києві.

АЛІНА БУТНАРІУ,

керівниця бюро з імплементації
європейських проєктів мерії м. Сірет

СІРЕТ: ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ЄС ДЛЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Сірет – це місто, яке динамічно розвивається, і великою мірою робить це за рахунок інвестицій з Європейського Союзу. За останні роки ми залучили близько 30 млн євро з європейських фондів – це в умовах, коли Сірет має приблизно 9 тисяч населення.

Розповім про декілька основних проєктів, які стосуються нашого міста, та ініціатив, які ми розвивали в останній період. Одним із найбільших у громаді був проєкт із упорядкування та облаштування набережної річки Сірет та створення там громадського простору. Проєкт завершився три роки тому і коштував 2 млн. євро. Територію, яка була досить запущена, привели до ладу, створили там парк, зони для відпочинку та занять спортом. Зараз це місце є улюбленим як для мешканців Сірету, так і для людей з інших населених пунктів, які спеціально приїжджають сюди, щоб відпочити. Тут відбувається багато заходів для учнівської молоді, проводяться спортивні змагання, концерти, а також інші заходи. В межах міста створено ще один подібний, трохи менший громадський простір, який також люблять наші мешканці, особливо діти та підлітки. Обидва місця зроблені доступними для осіб з обмеженими можливостями.

Ще один важливий проєкт вартістю 1,2 млн євро – реконструкція та облаштування дитячого садка. Його відвідувало близько 200 дітей, однак умови були неналежними для такої кількості. Зараз у дітей є спортзал, два спеціальні приміщення для різного роду ігор, окреме комфортне приміщення для педагогічного складу, актовий зал. За-

клад обладнаний сучасною комп'ютерною та іншою технікою. Зважаючи на те, що після реконструкції з'явилося багато охочих відвідувати садок і місць знову бракує, ми подумали про будівництво ясел, розрахованих приблизно на 40 дітей. Заклад буде дуже сучасний, з енергозберігальними технологіями, зеленим дахом, і відкриття його планується через два роки.

Один із найбільш вдалих проєктів – це побудова нового окремого корпусу ліцею для технічної та професійної підготовки учнів. Його вартість становить 1,5 млн євро, у ньому є все необхідне сучасне обладнання для навчання ліцеїстів, які хочуть бути механіками, операторами певних комп'ютерних технологій, освоїти новітню швейну техніку тощо. У 2022 році цей проєкт був відібраний як успішний і про нього активно розповідали у країнах Європи. Технічна освіта раніше була дуже популярна, потім відбулося певне падіння інтересу до неї, а зараз ця галузь починає оживати, бо всім потрібні механіки, працівники інших технічних професій, які добре володіють своєю справою. До цього проєкту більшість учнів для навчання їхали в інші населені пункти. Після його завершення діти як із Сірету, так і з навколишніх населених пунктів лишаться тут, і більше того – у нас зараз є на один клас більше, як було до цього.

Ще одним цікавим проєктом є запровадження в місті електричного громадського транспорту. Після завершення усіх процедур закупівель ми сподіваємося, що з початку осені такі мікроавтобуси будуть нас підвозити

за різними маршрутами, з яких один планується зробити від центру міста до митниці і за іншими маршрутами в центрі міста. Серед інших реалізованих ініціатив – відкриття молодіжного культурного центру, будівництво багатоквартирних будинків, зручних для осіб з обмеженими можливостями, асфальтування доріг. Розвиваємо прикордонну інфраструктуру, хочемо створити там індустріальну зону і вже маємо інвесторів. Модернізували парки у центральній частині міста.

Разом з нашими колегами із Сучавської повітової ради ми відкриваємо історичний музей Сірету. Він, за словами директора повітового музею, буде найпотужнішим і найсучаснішим в Румунії з точки зору комп'ютерних технологій

Побудовано нову лікарню для бальнеологічних, кінезіо- та фізіотерапевтичних процедур. Тут також є пункт відпочинку із сауною, басейнами із солоною та прісною водою. Зараз чекаємо на певні дозволи із Міністерства охорони здоров'я, але думаємо, що у червні ми все це завершимо. Якщо люди звертаються з направленням від медичних установ, то лікування здійснюється за рахунок системи медичного страхування. Крім того, ми будуємо багатоквартирний будинок для спеціалістів у галузі освіти та медицини, щоб повернути наших молодих людей, які працюють зараз в різних містах, назад у Сірет.

Крім того, хочемо звернути увагу ще на один проект, який стосується створення центру

дозвілля для осіб старшого віку. Відкрився він у 2023 році. Сюди приходять люди старшого віку, щоб провести свій день. Для них облаштовані різні майстерні, бібліотека, є інтернет, телебачення, і залежно від інтересів вони можуть займатися різною діяльністю. Окрім настільних чи інших ігор, спілкування, передбачається низка навчальних семінарів, перегляд фільмів. Люди проводять свій час зовсім інакше, ніж робили би це вдома. Я також є волонтером центру і веду заняття з англійської мови. Один з моїх колег вчить інформатиці, користуванню комп'ютером. Є волонтерські заходи з боку медиків, які надають медичні консультації загального напрямку: міряють тиск, рівень цукру, роблять електрокардіограми, проводять стоматологічні консультації. Наші колеги з управління соціального захисту організували День осіб старшого віку зі святковим столом, художньою програмою. Цей центр є дуже гарним прикладом взаємодії мерії з громадським сектором, волонтерами. Разом з іншими акторами вони намагаються наповнити життя осіб старшого віку цікавою діяльністю, якої ті раніше не мали.

Функціонує гуртожиток для осіб старшого віку – своєрідне державно-приватне партнерство. Зараз ведеться робота над проектом щодо надання медичних послуг на дому, це буде зроблено через систему медичного страхування, надаватиметься паліативна допомога для тих, хто її потребує.

ДЕЛЕГАЦІЯ З ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ПЕРЕБУВАЛА З ДВОДЕННИМ ВІЗИТОМ У РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА ДЛЯ ОБМІНУ ДОСВІДОМ ТА КРАЩИМИ ПРАКТИКАМИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Впродовж 16-17 травня 2024 тривала поїздка делегації працівників органів влади та інститутів громадянського суспільства з Чернівецької області в Республіку Молдова з метою обміну досвідом та кращими практиками взаємодії. 16 травня у Кишиневі члени делегації взяли участь у круглому столі «Взаємодія органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства як основа демократичного розвитку держави», організованому Інститутом публічного управління Державного університету Молдови.

Учасників заходу привітали Сергій Паліхович, директор Інституту публічного управління Державного університету Молдови, Джавід Пакнехад та Сара Сівкова - представники Верховного комісара ООН з питань біженців, Сергій Гакман, заступник директора Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації.

Представляючи українську делегацію, перший заступник голови Чернівецької обласної ради Микола Гуйтор зазначив, що Україна активно вивчає досвід країн-членів ЄС, а також країн-кандидатів на членство, розуміючи важливість європеїзації, і сама зробила вже чимало кроків для зміцнення демократії. І зараз, додав він, українці борються не лише за свої території, а й за демократичні цінності, свободу мислення та свободу особистості.

7 травня делегація з Чернівецької області взя-

ла участь у міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика публічного адміністрування». Конференція проводиться уже 28 рік поспіль і є традиційною платформою для розгляду актуальних питань у сфері публічного управління. Ключовим питанням цього річного заходу стала інтеграція республіки Молдова до Європейського Союзу. Під час першої панелі конференції йшлося про можливості та виклики для системи публічного управління та навчання державних службовців в умовах євроінтеграції.

Про досвід України у цій сфері, розвиток інституту публічної служби в умовах воєнного стану та національний спротив у структурі інструментів забезпечення стійкості системи публічного управління розповіла Наталія Ротар, доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

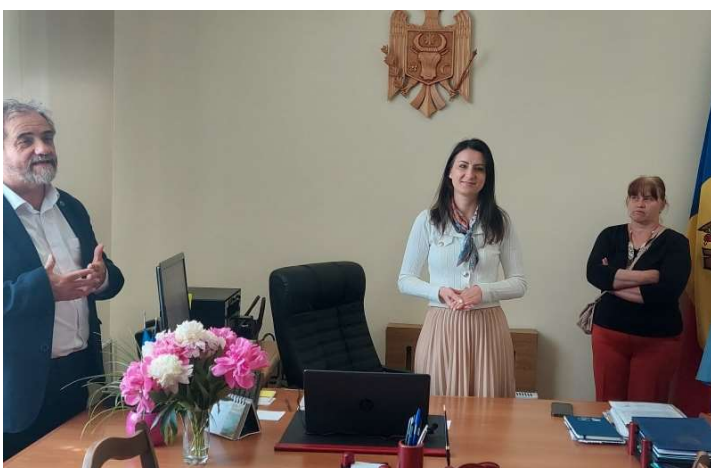
Учасники говорили також про суспільні зміни в контексті реформ, важливість децентралізації у сферах управління та надання послуг, фінансову та фіскальну автономію для розвитку місцевого самоврядування, громадянську участь у процесах прийняття рішень тощо. Окрім внутрішніх процесів, необхідних для європейської інтеграції, були розглянуті також зовнішньополітичні пріоритети Республіки Молдова.

В рамках поїздки відбувся також візит у громаду Гідигіч муніципії Кишинів. Це невелике село неподалік столиці із кількістю населення близько 5 тис. Учасники делегації поспілкувалися із примарем Вікторією Калмиш, яка розповіла, як організована робота місцевого самоврядування та які питання зараз на порядку денному. Серед основних - реалізація генерального плану забудови, оскільки у місцевих мешканців є потреба в житлі. Представники із Чернівецької області цікавилися повноваженнями примарії, питаннями формування бюд-

жету та розподілу коштів, рівнем працевлаштування, транскордонним співробітництвом та проектною діяльністю.

Поїздка відбулася в рамках реалізації проекту Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації «Ефективна взаємодія органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства як основа демократичної стійкості в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції: транскордонний досвід Україна – Румунія – Республіка Молдова», за підтримки Представництва Фонду Ганса Зайделя у м. Києві

ВАСИЛЬ ТОДЕРЕНЧУК,

Великокучурівський сільський голова

ЛЮДИ ЦІКАВЛЯТЬСЯ ЖИТТЯМ ГРОМАДИ І ГОТОВІ ДАВАТИ ПРОПОЗИЦІЇ

Великокучурівська сільська громада – одна з перших об'єднаних територіальних громад Чернівецької області, які утворилися у в рамках адміністративно-територіальної реформи. До її складу ввійшли Великокучурівська, Снячівська та Тисовецька сільські ради, які 27 липня 2015 року ухвалили рішення про добровільне об'єднання, а 14 серпня утворення громади було затверджене рішенням обласної ради.

Розкажіть, будь ласка, про громаду загалом.

На сьогодні до складу громади входить 5 населених пунктів: Годилів, Великий Кучурів, Тисівці, Снячів, Глибочок; сформовано два старостинські округи, кількість населення становить близько 15 тисяч. На території громади є мережа закладів освіти – це чотири школи та три дитячих садочки, працює амбулаторія загальної практики сімейної медицини у Великому Кучурові з філіями у Снячеві, Тисівцях і Годиліві, чотири будинки культури. Маємо багато приватних підприємців, одним з найпотужніших підприємств, що наповнюють бюджет, є «Вікна-стиль».

Якою є структура сільської ради?

Штат сільської ради – 29 осіб, у нас є відділ освіти, культури, молоді та спорту, відділ соціального захисту, відділ земельних відносин, архітектури та містобудування, юридичний, фінансовий відділи, служба у справах дітей. Загалом працює близько 40 людей.

Як працює депутатський корпус, які питання в громаді на сьогодні найактуальніші?

Щодо депутатського корпусу, то маємо 26 депутатів, один з них зараз перебуває у ЗСУ,

двоє виїхало. Загалом ситуація стабільна, сесії відбуваються, ухвалюються рішення. Основні питання – це військові потреби, ремонт доріг, вуличне освітлення. У минулому році ми порахували, що з нашої громади на фронт було відправлено близько 160 машин. Це все завдяки спільним зусиллям мешканців, громадських організацій, сільської ради. З початку війни у нас створено хаб «Руки милості» для допомоги внутрішньо переміщеним особам і тим родинам, в яких воюють хлопці. У нас багато виділяється коштів на компенсацію бензину волонтерам, які їдуть на схід, на поїздку даємо 150-100 літрів. Зараз взяли до штату працівника, який відповідає за взаємодію з родинами військовослужбовців. Він сам служив з перших днів війни, тому добре знає специфіку роботи, зараз демобілізований за станом здоров'я, має також досвід роботи в адміністрації.

Дбаємо про комфорт місцевих мешканців: у нас вже рік як працює комунальне підприємство «ВК-Сервіс», що надає послуги з вивезення сміття, жителі громади безпосередньо укладають з ним договори. З 2019 року у нас немає непаспортизованих і стихійних сміттєзвалищ. Я вважаю, що послуги надаються якісно, робота ведеться на гарному рівні,

бо в громаді завжди порядок, чисто.

Багато громад зараз співпрацюють з міжнародними партнерами. Чи ведете роботу у цьому напрямку?

Участь у міжнародних проектах беремо ще з 2015 року. Тоді від європейського донора ми отримали півтора мільйони, і завдяки цим коштам, а також коштам місцевого бюджету зробили ремонт сільської ради, облаштували ЦНАП. Після цього брали участь у проектах ПРООН, потужно працюємо з програмою DOBRE. Були виділені кошти на заміну вуличного освітлення з лед-технологіями, зараз реалізується програма з благоустрою. Ми розуміємо, що сьогодні в бюджеті немає багато коштів, тому поставили орієнтир на європейські гранти. Працюємо над тим, щоб розвивати транскордонне співробітництво Румунія – Молдова – Україна, два проекти зараз в очікуванні: реабілітаційний центр для військовослужбовців і закінчення штучного поля у Снячеві. У нас всі населені пункти мають поля, лише в Снячеві не встигли зробити до війни, тому маємо надію, що за рахунок донора можемо це завершити.

Для ефективної роботи важлива добре налагоджена комунікація в громаді. Як це працює у вас?

Комунікація – це те, що у нас завжди було. Спочатку через ковід було складно збирати людей, потім почалася війна, тому на допомогу прийшли альтернативні методи. Діалог

з громадою ставимо як пріоритет, щоб була довіра до влади, прозорість, щоб люди отримували інформацію. Ведемо соцмережі, запровадили щомісячний відеозвіт голови. Навіть за результатами аудиту, який проводили DOBRE, громада отримала досить високу оцінку за критерієм відкритості. Люди розуміють, що сьогодні має бути взаємодія, комунікація, і коли ведеться спільна робота в громаді, коли мешканці докладають свої зусилля і кошти – це цінується більше. Для прикладу, жителі платили за доставку, коли купувався щебінь, 50 на 50 фінансувалося вуличне освітлення, батьки збирали кошти, коли у Снячеві робили утеплення фасаду школи. Це була така перша практика, зараз вже налагоджений цей механізм взаємодії. Звісно, сьогодні військовий стан і є багато викликів, але я вважаю, що у нас є дуже потужна й сильна команда, потужні і сильні люди, які хочуть тут жити, цікавляться життям громади і готові давати свої пропозиції.

Розкажіть, яким є робочий день голови? Які завдання доводиться виконувати?

Завдань дуже багато – все залежить від ситуації. 250 дзвінків на день – це в межах норми. Але в людей є потреба у чомусь, тому треба ці питання вирішувати. Освіта, медицина, переходи через річку, щось протекло, десь немає світла... Планувати складно – намагаємося вирішувати проблеми відповідно до того, як вони виникають.

Фото зі сторінки громади у Facebook

ВОЛОКІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ПІДПИСАЛА УГОДУ ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО З КОМУНОЮ ДУМБРАВЕНЬ СУЧАВСЬКОГО ПОВІТУ

Враховуючи дружні відносини та співробітництва між Румунією та Україною, які ґрунтуються на взаємній повазі та підтримці в різних сферах спільного інтересу, комуна Думбравень Сучавського Повіту (Румунія) та Волоківська сільська територіальна громада Чернівецької області 01.04.2024 року підписали офіційну Угоду про співпрацю.

Основними принципами двостороннього співробітництва визначено довіру, рівноправність та взаємну вигоду. Громади розвиватимуть відносини співробітництва в таких сферах:

- місцеве державне управління;
- економіка;
- освіта та дослідження;
- культура і спорт;
- цивільна оборона і безпека людей;
- навколишнє середовище;
- сільське господарство та місцевий розви-

ток;

інші сфери співробітництва, що становлять взаємний інтерес.

Джерело: <https://voloka-gromada.gov.ua/news/1712044639/>

ГРОМАДСЬКА ПРАЛЬНЯ РОЗПОЧАЛА РОБОТУ В СЕЛИЩІ КЕЛЬМЕНЦІ

Безкоштовно скористатися її послугами можуть переселенці та родини, що опинилися в скруті, – про це інформує пресслужба обласної ради.

Розташували пральню в приміщенні лікарні (вулиця Сагайдачного, перший поверх поліклінічного відділення, вхід – із заднього двору). Працюватиме вона за встановленим графіком: понеділок, серeda, п'ятниця – з 09 до 16 години, а також можливий індивідуальний запис за телефоном: 0975586110.

Втілила проєкт громадська організація «Бессарабська берегиня» спільно з партнерами.

SCLR-програму підтримки ініціатив громад Буковини реалізує громадська організація AREAC - Чернівецька регіональна асоціація соціального розвитку за адміністративної підтримки НЕКС/EPER Румунія та фінансової підтримки Swiss Solidarity та Act Alliance.

ФАХІВЦІ ДОСЛІДЖУВАЛИ РІВЕНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ГРОМАДАХ ОБЛАСТІ

Як інформує Департамент соціального захисту населення Чернівецької ОВА, у Чернівецькій області та ще у п'яти регіонах України Програма розвитку ООН реалізовувала пілотний проект: упродовж восьми місяців фахівці досліджували рівень організації та надання соціальних послуг у всіх 52 територіальних громадах області. 22 травня результати аудиту презентували на Регіональній конференції «Соціальні послуги: досягнення, результати, перспективи», у якій взяли участь керівники Чернівецької ОВА, сільські, селищні та міські голови, працівники соцсфери області та надавачі соціальних послуг.

«Півтора роки тому ситуація з соціальними послугами в області була не надто втішною. Але ґрунтовний аудит дозволив нам визначити правильний курс дій для зміни цього становища на краще», - наголосила перша заступниця начальника Чернівецької ОВА Альона Атаманюк.

Найбільше соціальних послуг, по 14, у громадах області надають 6 громад.

Вперше створено центри соціальної адаптації, розвинено соціальну послугу раннього втручання та відкрито два центри життєстійкості. Варто також зауважити, що протягом 2023 року кількість центрів надання соціальних послуг зросла майже на 40% , а кількість фахівців соціальної роботи зросло

втричі.

На переконання Альони Атаманюк, не всі громади зможуть запровадити увесь можливий спектр соціальних послуг, проте базовий їх перелік має бути гарантований для мешканців кожного населеного пункту області. Для цього вже нині триває активна робота в територіальних громадах щодо розширення переліку соцпослуг для населення. А з часом кількість таких спроможних ОТГ обов'язково зростатиме.

Наразі фахівці наголосили, що проведення оцінка не є завершальним етапом проекту. Найближчим часом усі громади отримають докладні рекомендації для підвищення якості надання соціальних послуг населенню. А вже на фінальній стадії, з урахуванням усіх цих напрацювань та пропозицій, в області буде затверджено нову Комплексну програму розвитку соціальної роботи та соціальних послуг до 2026 року.

Беззаперечно, така комплексна та ретельно продумана діяльність, скерована на забезпечення захисту та належної опіки для найбільш незахищених категорій громадян. Водночас ці ініціативи допоможуть утвердити на теренах Буковини дійсно сучасний, цивілізований простір соціальних послуг, гідний високих європейських стандартів та людських цінностей.

У НЕДОБОЇВСЬКІЙ ГРОМАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ВІДКРИЛИ ГРОМАДСЬКУ КУХНЮ ЗА ПІДТРИМКИ ПРОГРАМИ USAID DOBRE

У селі Ширівці Недобоївської громади під час святкування Дня захисту дітей мешканцям вперше було продемонстровано можливості мобільного кухонного обладнання, яке придбала Програма USAID DOBRE. Проект реалізований у компоненті місцевого економічного розвитку й спрямований на підтримку місцевого бізнесу і стимулювання до започаткування підприємництва.

На презентацію завітали керівник Про-

грами USAID DOBRE Браян Кемпл, експерт з місцевого економічного розвитку Віталій Юрків, програмна спеціалістка Марина Дудяк, консультантка з місцевого економічного розвитку Неля Малько та спеціалістка із залучення громадськості Галина Скальська.

Ідея мобільної кухні, обладнання якої можна переміщати між населеними пунктами, зародилася у представників громади ще рік тому. І не тільки для організації різних заходів у громаді,

а й для підтримки місцевого бізнесу.

– Приготування їжі – це не просто процес, – каже заступник Недобоївського сільського голови Микола Паур. – Для нас, українців, це ще й давні традиції. Сьогодні мешканці нашої громади об'єднуються та готують їжу для військових на фронт та для постраждалих співвітчизників, що приїжджають сюди. А раніше у нас традиційно проводилися дні села із масовими заходами, де популярними локаціями були так звані «фудкорти». І це було не менш важливим елементом об'єднання громади, місцем обміну думками та пропозиціями.

Недобоївська громада здавна славиться на заході України продукцією свого садівництва. Плоди не лише вирощують для реалізації, а й переробляють у смачні соки та виготовляють із них різні смаколики. Чимало буковинців приїжджають сюди на сезонний збір черешні, яблук, груш та інших ягід та фруктів.

За важких фінансових умов місцевий бізнес тепер має можливість орендувати мобільне кухонне обладнання для своїх потреб, зокрема для організації харчування сезонним працівникам. Мешканці можуть скористатися кухнею для виготовлення власної випічки та спробувати розпочати власну справу.

– Мобільна громадська кухня – це перший і поки що єдиний такого виду проект в Україні серед наших громад-партнерок, – зазначив експерт з місцевого економічного розвитку Програми USAID DOBRE Віталій Юрків. – На святкуванні мешканці могли побачити обладнання в роботі завдяки організованим спільно з місцевими підприємцями майстер-класам, а також скуштувати піцу, картоплю фрі, овочі та м'ясо на грилі й бельгійські вафлі, приготовані на ньому. До речі, частина кухонного приладдя та електроплити стаціонарно знаходяться у шкільній їдальні в селі Ширівці та використовуватимуться для приготування їжі учням. Таким чином, проект вийшов мультифункціональним для Недобоївської громади.

Для реалізації цього проекту Програма USAID DOBRE закупила не тільки кухонне обладнання, а й стільці та столи для організованого харчування. Для зручності

перевезення інвентаря був придбаний автомобільний причіп, а для організації громадських заходів – сцена та світлове обладнання. Загальний внесок Програми USAID DOBRE в цей проект склав майже 1,3 мільйона гривень.

Команда органу місцевого самоврядування вже працює над промоцією проекту, розробляє для подальшого затвердження порядок використання кухонного обладнання та умови доступу до нього всіх бажаючих мешканців громади. А в майбутньому плануватиме нові громадські простори, де можна використовувати з свою мобільну кухню з високою ефективністю.

Тетяна Вербицька, координаторка з комунікацій Програми USAID DOBRE у Західних регіонах України

*** Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) – це дев'ятирічна програма, що виконується Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Програма DOBRE тісно співпрацює зі 100 територіальними громадами (ТГ) у десяти областях України, щоб допомогти їм реалізувати переваги та справитися із викликами, які приносить децентралізація. Програма DOBRE надає технічну та матеріальну підтримку ТГ задля допомоги їм здійснювати урядування відкрито та підзвітно; відповідати на потреби громадян; підтримувати активну залученість громадян до прийняття рішень та вироблення політик. Підтримка з боку Програми DOBRE враховує низку секторів: стратегічне планування; просторове планування; фінансове управління; надання муніципальних послуг; місцевий економічний розвиток; зміцнення спроможності органів місцевого самоврядування; практики доброго урядування; а також гендерно орієнтовані та молодіжні політики.

Упродовж 2022-2025 років Програма DOBRE співпрацюватиме напряму із щонайменше з 60 ТГ України, аби допомогти їм подолати наслідки війни, відновити та відбудувати, і продовжувати їхню траєкторію позитивного та сталого розвитку. Партнерами Глобал Ком'юнітіз у консорціумі виконавців Програми DOBRE є Український кризовий медіа-центр (УКМЦ), Фонд розвитку місцевої демократії ім. Єжи Регульського (FSLD/FRDL), та Малопольська школа публічної адміністрації при Краківському університеті економіки (MSAP/UEK), Польща.

ДЕЛЕГАЦІЯ З ЧЕРНІВЦІВ УЗЯЛА УЧАСТЬ В МІЖНАРОДНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ З ПИТАНЬ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Міжнародна конференція з питань відновлення України (Ukraine Recovery Conference – URC2024) об'єднала лідерів урядів низки країн, міжнародних організацій, бізнесу та громадянського суспільства. Участь у конференції взяла також делегація з Чернівців. Чернівецький міський голова Роман Клічук виступив спікером на одній з панелей разом з представниками урядів, мером міста Лейпциг, керуючим Банком розвитку Ради Європи та президентом Федерації будівельної промисловості Німеччини, - йдеться у дописі мера на Facebook. Йшлося про сталий розвиток міст, енергоефективність та посилення стійкості муніципальної інфраструктури. «Розповів про життя нашого міста в умовах воєнного стану, виклики та основні потреби з якими ми стикаємося. Поділився баченням розвитку Чернівців та підкреслив важливість

співпраці з міжнародними партнерами.

Чернівці стали одним з небагатьох міст, представлених на форумі окремим стендом. Ми активно спілкувалися з потенційними донорами та презентували інвестиційні проекти розвитку громади», – зазначив Роман Клічук.

У ВЕЛИКОКУЧУРІВСЬКІЙ ГРОМАДІ З'ЯВИВСЯ ВІДКРИТИЙ МОЛОДІЖНИЙ ПРОСТІР

«Твій безмежний простір» – сучасна локація для молоді на свіжому повітрі. За задумом, відкритий неподалік місцевого стадіону простір спонукатиме молодь до фізичної активності та занять спортом, а також стане місцем різних молодіжних заходів, де не буде обмежень у кількості учасників.

Для цього активісти громади спільно з консультантами Програми USAID DOBRE визначили місце та дизайн території для молодіжного простору, розробили план заходів Молодіжної ради, затвердили Програму підтримки молоді Великокучурівської громади.

Програмою USAID DOBRE було закуплено сцену за майже 500 тисяч гривень, яка буде монтуватися на території молодіжного простору для проведення заходів або за потреби переміщуватися в інші населені пункти громади.

Великокучурівська громада провела розчищення території, підготувала локації для вста-

новлення сцени й відпочинково-ігрової зони для дітей та молоді, а також поставила сміттєві контейнери. Невдовзі тут встановлять ще альтанку, лавочки та висадять зелені насадження.

Тетяна Вербицька, координаторка з комунікацій Програми USAID DOBRE

МУСТАФА НАЙЄМ,

голова Державного
агентства відновлення та
розвитку інфраструктури України

РУМУНСЬКИЙ КОРДОН ДЛЯ НАС ЗАРАЗ НАЙВАЖЛИВІШИЙ

19 квітня 2024 року у Чернівцях презентували спільну українсько-румунську стратегію щодо розбудови митно-прикордонної інфраструктури. Що саме передбачає генеральний план розбудови пунктів перетину кордону, розповіли під час брифінгу учасники презентації.

Мустафа Найєм, голова Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України

«І наше міністерство, і наше агентство дуже давно займається пунктами пропуску, зокрема і в Чернівецькій області. Минулого року 29 пунктів пропуску на західному кордоні були передані в управління агентства. Звісно, що для нас зараз величезна задача показати результат нашої роботи. Починаючи з грудня минулого року, ми почали поточні ремонти, зокрема в пунктах пропуску Чернівецької, Одеської, Закарпатської, Львівської, Волинській областей. У цих пунктах пропуску зараз проходять поточні ремонти, готуються плани реконструкції і капітальних ремонтів. Але пункти пропуску – це не тільки наша сторона, а й наші колеги з іншого боку кордону. Разом з Міністерством інфраструктури, разом з нашими колегами з місцевої адміністрації і Міністерством транспорту Румунії ми розробили єдиний стратегічний план щодо того, яким чином розвивати прикордонну інфраструктуру не тільки в Чернівецькій

області, а взагалі до всього Румунського кордону. Румунський кордон для нас зараз найважливіший, ми знаємо, що тут величезний потенціал. Саме румунська сторона врятувала нас тоді, коли були заблокованих порти і нам вдалося вивезти наші вантажі через Дунайські порти. І зараз, з огляду на ситуацію на польському кордоні, в нас завжди має бути альтернатива, як ми можемо використовувати наші пункти пропуску для вивезення наших вантажів.

Сьогодні цей план узгоджений між двома країнами і презентований. Ми за результатами цього плану і за результатами презентації протягом наступних двох тижнів домовилися спільно звернутися до Європейської комісії щодо фінансування будівництва і розбудови пунктів пропуску. Агентство зробить все, щоб в цьому році у нас з'явилися проектно-кошторисна документація по всіх пунктах пропуску в Чернівецькій області. І це стосується не тільки існуючих, а ще і будівництва нових. У Чернівецькій області це буде пункт пропуску «Біла Криниця». Ви знаєте, що зараз адміністрація робить дуже багато чого, щоб було виділено земельні ділянки. У Закарпатській області це буде Біла Церква, по якій також ведуться проектні роботи. Я сподіваюся, що вже в цьому році у нас будуть конкретні плани щодо будівництва цих нових пунктів пропуску».

Іонел Скріоштяну – Державний секретар Міністерства транспорту та інфраструктури Румунії

«Дозвольте подякувати за гостинність і за проведену роботу в Чернівцях. Дякую пану Запаранюку. Я ще на початках казав, що наше партнерство залежить від рішення двох голів держав – пана Іоганіса і пана Зеленського, яке було прийняте минулого року. Це рішення, яке дозволить підняти наше партнерство до стратегічного рівня. Це рішення і це партнерство дозволяє нам мати зовсім інше бачення щодо району Чорного моря, розвитку Східної Європи, а також загалом європейського розвитку. В рамках цього стратегічного партнерства провідною темою є перетин нашого спільного кордону, переміщення, транзитивання товарів та інші аспекти в цьому напрямку. Якщо ми хочемо ефективно боротися з тими викликами, які виникають сьогодні, ми повинні мати дуже хороший зв'язок як між нашими державами, так і між нашими державами та Європейським Союзом. Наш дворічний досвід доводить те, що ми можемо полегшити імпорт-експорт, що стосується територій України і територій Європейського Союзу, але для цього нам потрібні новітні розбудовані пункти пропуску. І тому головною темою нашого майстер-плану є саме розбудова пунктів пропуску. Це перший стратегічний документ між Україною і Європейською державою щодо розгалуження системи розбудови пунктів пропуску, аби полегшити переміщення товарів і перетин через пункт пропуску. Імплементация цієї стратегії сприятиме розвитку двох областей – і Чернівецької, і Сучавського повіту. Ми дуже сподіваємося на ті хороші відносини, які вже склалися між цими двома областями, в реалізації цього майстер-плану.

Руслан Запаранюк, начальник Чернівецької обласної військової адміністрації, відзначив тривалу співпрацю з румунськими партнерами, із Сучавським повітом, та подякував за величезну допомогу, яку вони надавали перших днів повномасштабного вторгнення в Україну і продовжують надавати сьогодні.

«В майстерплані є затверджені декілька пунктів перетину кордону, які знаходяться на нашій території. По-перше, це «Біла Криниця», яка потрапила в майстерплан. Ми сьогодні над цим проектом працюємо спільно з Агентством відновлення та профільним міністерством. Надіюся, що найближчим часом проведемо спільні підготовчі роботи для подальшого впровадження цього проекту в життя. Також ми підняли питання пунктів пропуску «Шепіт» і «Руська», які знаходяться в гірській місцевості. Це важливі соціальні проекти для наших горян, для наших буковинців, які знаходяться там. Нам ще потрібні деякі доопрацювання, але спільно з паном Флутором ми вже домовились про те, що продивимось ті місця, які нам потрібно «підтягнути», для того щоб у найближчий час запуснути можливість роботи даних пунктів перетину кордону. Ми розуміємо, що для нас важливою є можливість вантажних перевезень, щоб працювала наша економіка. Працюємо також на другою чергою розбудови пунктів перетину кордону «Красноільськ» і «Дяківці». Завдяки актуальним питанням, які сьогодні піднімалися, поставлено акценти, і ми розуміємо, як будемо рухатися далі. Я впевнений, що спільними зусиллями з румунською стороною, з Сучавським повітом, з Агентством відновлення, з Міністерством інфраструктури, з Європейським Союзом, ми виконаємо максимально швидко цей майстер-план і ті завдання, які перед нами стоять.

Георге Флутор, президент Сучавської повітової ради, привітав Україну з наближенням до Європейського Союзу:

«Те, що ми зробили сьогодні в Чернівцях, вже є першим кроком, тому що ваш шлях вже відкритий, а ми маємо приготувати все для того, щоб ви якомога швидше вступили в Європейський Союз. Як людина, яка вже має хороші і тривалі відносини з Україною, я підняв чотири пункти, чотири питання і для присутніх тут, і для Європейської комісії. Не перший раз я піднімаю питання продовжити розбудову автошляху і розгалузити коридор

між Румунією, Чернівцями, Львовом і Польщею, щоб відкрити шляхи до Балтійської зони. В Румунії нам затвердили реконструкцію автошляху Бухарест-Сірет-Порубне. Це хороша новина і для вас, бо це європейські кошти. І ми зобов'язані вжити всіх необхідних від нас заходів, щоб продовжити цю дорогу. Я згідний з Via Carpatica, що проходить через Словаччину, Угорщину і йде на південь. Я хочу, щоб була східна Via Carpatica. Цей автошлях від Чорного моря до Балтійського і до Егейського – стратегічно важливий для НАТО.

Центр Європи зміщується до східної частини. Для нас це дуже важливо, і для Сучави, і для Чернівців. Із Сучави до Гданська приблизно 1100 кілометрів. Із Сучави до Егейського моря теж приблизно 1100 кілометрів. Ми десь посередині. Європейська комісія має звернути увагу і надати пріоритет цьому коридору. І ми разом з Польщею маємо вжити заходів, підтримати вас і допомогти.

Друге питання, яке я підняв, це відкриття нових пунктів пропуску, які знаходяться між Сучавою і Чернівцями. Через пункт пропуску «Сірет – Порубне» протягом двох років перетнули в пішому порядку десь 5 млн осіб і півтора мільйона автомобілів, з них половина вантажних, це доводить, що пункт пропуску дуже навантажений і необхідність його модернізації. Ми готуємо пункт пропуску «Біла криниця – Прімауць», відкрили пункт пропуску «Вікову де Сус – Красноільськ», готові відкрити пункт «Ульма – Руська». Необхідно розширити суми,

які передбачені транскордонними програмами. У нас є операційна програма «Румунія – Україна», інша програма – «Словаччина – Угорщина – Румунія – Україна». Ми з паном Запаранюком відновили транскордонний шлях, але цих грошей, які нам виділяє програма, вистачить хіба що на три кілометри, а нам треба 30 кілометрів. Я думаю, що Європейський Союз має фінансувати транскордонні програми, тому що саме зараз в нас є в цьому потреба. На кордоні з Росією і Білорусією забрали кошти, то нехай їх передбачать для нас. У нас є гарні проекти, але дуже мало коштів.

Наступне питання, з яким я звертався до міністерства – знайти кошти для розбудови залізничної колії до Чернівців, тому що дуже багато гуманітарної допомоги ми завантажували в Сучаві, а розвантажували в Чернівцях, а так ми би у прямому порядку перевозили б ці товари».

Сергій Деркач, заступник Міністра розвитку громад, територій та інфраструктури України, підкреслив, що майстерплан – це унікальний документ, тому що такого документу між Україною та іншими країнами Європейського Союзу не існує.

«Його унікальність в тому, він досить детально пояснює по кожному пункті пропуску, які є потреби як щодо інфраструктурних, так і дорожніх пунктів, і ми з румунською стороною зорганізувалися по тих пріоритетних пунктах пропуску, з якими будемо далі працювати. Ми з боку міністерства ставимо перед собою декілька задач. Спільно з колегами відповідного міністерства з Румунії будемо звертатися до Європейського Союзу, до Європейської комісії, до міжнародних фінансових інституцій для того, щоб отримати фінансування по всіх тих проектах, які є. Це перша ключова задача.

Друга: ми говоримо тут не тільки про інфраструктурні питання, але й торкнулися питання нашої угоди про спільні пункти пропуску або спільний контроль з іншими країнами. Це так само покращує роботу, розширює її і збільшує пропускну спроможність на кожному пункті пропуску.

Ми вже на фінальній стадії підписання з Польщею і хочемо таку саму угоду підписати з румунськими колегами, що дасть нам можливість в майбутньому з деяких пунктів пропуску робити пункти пропуску зі спільним контролем.

Ще одне питання, яке теж сьогодні обговорювали, це доступ до пунктів пропуску і черги на кордонах. Колеги вже сказали про черги вантажівок, в літній період зараз буде черга з автобусами, тому ми якраз проговорюємо питання роботи електронної черги. Електронна черга себе дуже добре себе зарекомендувала, ми її поширюємо зараз на пасажирський напрямок, на пасажирські автобуси, працюємо зі слотуванням, щоб у кожного автобуса був свій слот, і якраз проговорюємо це з румунською стороною, щоб всі громадяни, які курсують через

автомобільний пункт пропуску, не стояли в пунктах пропуску, і ці пункти пропуску дуже якісно працювали».

Дорел Фроня, стратегічний радник з питань митної політики Консультативної місії ЄС в Україні.

«Колеги сказали абсолютно все, я тільки хочу їх привітати за цей гарний майстерплан і побажати успіхів у його реалізації. Дякую всім учасникам, представникам дипломатії. Все, що сьогодні відбулося, – це завдяки експертам з двох сторін. Наша організація буде і в подальшому підтримувати цю діяльність в рамках того мандату, який був визначений ЄС. Це дуже хороший приклад для всіх європейських відносин, але це лиш початок – найбільша робота попереду».

З НАГОДИ ДНЯ ЄВРОПИ ВІДБУВСЯ ЕКСПЕРТНИЙ КОЛОКВІУМ ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ

Експертний колоквиум за міжнародної участі «Євроінтеграція України в умовах російсько-української війни: геополітична ситуація, стратегія та конкретні кроки для вступу в ЄС», відбувся 9 травня 2024 року у приміщенні Чернівецької обласної державної (військової) адміністрації.

Державні службовці, посадові особи органів місцевого самоврядування, науковці, представники неурядових організацій говорили про виклики та можливості сучасного етапу євроінтеграції України, а також

розглядали нові формати та інструментарій транскордонного співробітництва України з державами ЄС. Серед гостей колоквиуму - учасники з Грузії, Польщі, Республіки Молдова, Румунії.

Присутніх привітали перша заступниця начальника Чернівецької обласної військової адміністрації Альона Атаманюк, заступник голови Чернівецької обласної ради Михайло Павлюк, Генеральний консул Румунії в Чернівцях Ірина-Лоредана Стенкулеску та директор Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації Микола Ярмистий.

Захід, що традиційно проводиться до Дня Європи, ініційований Чернівецьким регіональним центром підвищення кваліфікації. Його співорганізаторами є Чернівецька обласна військова адміністрація, Чернівецька обласна рада та НДІ Європейської інтеграції та регіональних досліджень Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

За словами **Альони Атаманюк**, навіть у воєнний час Україна продовжує процес

євроінтеграції. Велику роль у цьому відіграють органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. На сьогодні Чернівецька область має 80 партнерств із країнами Європи та світу і є прикладом для інших областей.

Як підкреслив **Михайло Павлюк**, саме локальна взаємодія шляхом участі у спільних європейських програмах та проектах допомагає громадам розвиватися і дає додаткові фінансові можливості для бюджетів у складних умовах сьогодення. Україна та Чернівецька область зокрема активно ці можливості використовують, про що свідчить велика кількість поданих проектних заявок на участь у транскордонних програмах.

За словами **Ірини-Лоредани Стенкулеску**, в глобальному контексті, позначеному посиленням конфліктів, що ставлять під загрозу заснований на правилах світовий порядок, необхідно і важливо зміцнювати європейське партнерство на благо європейських громадян. Дипломатичні представництва та консульські установи Румунії в Україні сприяли і сприяють просуванню європейських цінностей та підтримці проекту європейської інтеграції.

Микола Ярмистий акцентував увагу на основних кроках, які робилися для європейської інтеграції на рівні держави шляхом прийняття законодавчих актів та впровадження реформ, а також відзначив систематичну роботу, яка проводиться на регіональному рівні, зокрема в напрямку навчання та підготовки публічних службовців, проведення комунікативних заходів та здійснення наукового супроводу цих процесів.

З імпульсними доповідями виступили **Анатолій Круглашов** – завідувач кафедри політології та державного управління, директор НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, доктор політичних наук, професор, та **Чезар Грозаву** – виконавчий директор Сучавського регіонального офісу транскордонного співробітництва.

Як відзначив **Анатолій Круглашов**, ключовим чинником євроінтеграції є також громадянське суспільство, яке завжди задавало напрямок руху і відстоювало вибір, але реалізовувати ці завдання потрібно через систему публічної служби та публічного управління.

Чезаре Грозаву розповів про низку програм, які курував регіональний офіс транскордонного співробітництва, і про можливості, якими зараз можуть скористатися українські партнери. Йдеться, зокрема, про допомогу в розвитку економічної та соціальної сфери, підтримку в освітній галузі тощо.

Під час дискусії розглядалися конкретні заходи, необхідні для виконання вимог щодо вступу країни в ЄС. На шляху до євроінтеграції Україна має виконати низку вимог щодо реформ у сферах правової системи, боротьби з корупцією, економічного розвитку, громадянського суспільства та ін. Це шлях, який проходило багато країн, однак лише Україні доводиться долати його в умовах війни – і це дуже складно, адже подібного досвіду не мала жодна з держав.

СЕРГІЙ ШВИДЮК,

доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, кандидат

ЖОДНА КРАЇНА НЕ ПРОХОДИЛА АДАПТАЦІЮ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ НА ФОНІ ВІЙНИ

Шлях до євроінтеграції, який ми пройшли, був тривалим і різноманітним за успішністю, але загалом позитивним. Попереду нас чекає складний процес інституційної інтеграції. Затримки виконання інтеграційного плану, які іноді тривали десятиріччями, були частково нашою провиною, проте не варто ігнорувати відсутність особливої динаміки з боку Європейського Союзу щодо України.

Широкомасштабне вторгнення в Україну оголило нагальну потребу прискорення цього процесу як для ЄС, так і для України. Процес інтеграції був швидко запущений, і зараз ми очікуємо переговорної рамки. По суті, покрової інструкції з проходження євроінтеграційного шляху.

Однак ми стикаємося зі складною ситуацією багатопараметричної матриці. Якщо розглядати основний компонент цієї матриці – вимоги, які ми маємо виконати, – то здається, що нічого складного немає. Необхідно адаптувати внутрішнє законодавство, впорядкувати певні процедури, посилити наші інституції тощо. Проте жодна країна не проходила адаптацію до європейських вимог на фоні війни.

Цей додатковий параметр – інтеграція під час затяжної війни, яка виснажує найцінніший ресурс України – людей, дуже складний. І ми повинні звернути на це увагу. Головне, що немає досвіду, який можна перейняти, оскільки жодна з країн, яка долучалася до ЄС, не проходила через такі випробування. Крім того, ми повинні захищати свої інтереси в переговорному процесі: в адаптації нашого законодавства, в економічних питаннях, питаннях, пов'язаних з мовними гарантіями національних меншин тощо. А іноді ми змушені відходити від демократичних проце-

дур і вдаватися до певних обмежень, що продиктовано війною, хоча це й не завжди виправдано.

Слід також відповісти на питання, чи лише Україна отримає щось від інтеграції до Європи, чи Європа також виграє. Тут доречно скористатися концепцією антикрихкості Нассіма Талеба. Він говорить, що антикрихкість – це не просто гнучкість і не міцність, бо гнучка або міцна система здатні вистояти, але залишаються такими, як були. Наше завдання – разом з Європою отримати нову якість після викликів, пов'язаних з безпекою і війною. Інтеграція України до ЄС є добрим шансом випрацювати в собі цю антикрихкість, яку ми маємо перетворити на стійкість.

З іншого боку, ЄС продемонстрував свою стійкість, виходячи з певної «летаргії комфортності». Зараз все більше лунають голоси про те, що зелений перехід – це добре, але захищати європейський простір доведеться засобами реіндустріалізації і відновлення військового виробництва, бо ніхто ще не вигадав ні танків, а ні ракет на сонячних батареях. Існує навіть думка, що Україна має стати донором безпеки, брамою, яку можна закрити у найскладніший момент, і водночас розмістити тут об'єкти, що працюватимуть на нашу спільну безпеку.

Питання євроінтеграції дуже локальне і реалізується безпосередньо в територіальних громадах органами місцевого самоврядування, виконавчої влади, громадськими організаціями, науковими інституціями. Наше завдання – створити умови, які дадуть змогу убезпечити як себе, так і Європу від загроз зі східного боку нашого кордону. Сподіваюся, що шлях до Європейського Союзу забезпечить формування нашої стійкості та сили.

ПИТАННЯ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО РОЗГЛЯНУЛИ НА УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОМУ КРУГЛОМУ СТОЛІ

Виклики, з якими зіштовхнулася міжнародна система безпеки через агресію росії, а також можливості застосування Україною досвіду Румунії при вступі до НАТО, обговорили на українсько-румунському круглому столі «Формування безпекової політики на східному фланзі НАТО: роль Румунії в українському кейсі». Серед учасників – представники влади та науковці з України та Румунії.

Питання членства України в НАТО розглядалося, зокрема, в контексті Вашингтонського саміту, який має відбутися уже незабаром. За словами учасників, Україні зараз необхідно отримати чіткий сигнал щодо того, чи буде вона прийнята. На другому плані вже буде питання часових рамок – скільки років знадобиться Україні для вступу.

«Надзвичайно важливим є те, що наші румунські колеги поділилися своїм досвідом. В Україні, вважають вони, потрібно створити експертний центр, який має готувати відповідні матеріали з питань євроатлантичної інтеграції: по-перше, аналітичні документи для посадових осіб органів влади, відповідальних за прийняття рішень, щоб ці рішення приймалися на підставі певного науково-експертного аналізу; по-друге, доступні і зрозумілі інформаційні матеріали, орієнтовані на широкий загал, щоб сформулювати громадську думку щодо підтримки курсу на євроатлантичну інтеграцію країни, адже це процес, який також потребує певного часу для зміни менталітету», – зазначив заступник директора Чернівецького регіонального цен-

тру підвищення кваліфікації, віце-президент Благодійного фонду «Суспільні ресурси та ініціативи» та один зі співorganizаторів заходу Сергій Гакман.

Наступний аспект, навколо якого велося обговорення, – це важливість для НАТО української армії, яка на сьогодні є найсильнішою в Європі. «Україна, безумовно, у військовому плані вже готова, і більше того – з точки зору деяких наших українських колег вступ України в НАТО при її досвіді та силі разом з ресурсом НАТО зробили б неможливою майбутню війну на Європейському континенті, оскільки у жодного зі світових гравців не було би шансу її виграти, а якщо немає шансу виграти – то немає змісту її розпочинати», – додав науковець.

Окрім питань безпеки учасники акцентували увагу і на питаннях демократії. Оскільки НАТО – військово-політичний союз, потрібно берегти не лише безпеку на європейському континенті, але й демократію та демократичні цінності, оскільки саме це і є тим, що відрізняє Україну від авторитарних країн, які становлять для Європейського Союзу.

Круглий стіл організований Чернівецькою обласною радою, Чернівецькою обласною військовою адміністрацією, Генеральним консульством Румунії в Чернівцях, Чернівецьким національним університетом ім. Ю. Федьковича, ГО «Центр політичних наративів демократії», БФ «Суспільні ресурси та ініціативи» та Союзом українців у Румунії.

БОГДАН СУМАРЮК,

координатор українсько-швейцарського проекту «Психічне здоров'я для України»

ПРО ТЕМУ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПОТРІБНО ГОВОРИТИ ПРАВИЛЬНО

Є багато питань, які стосуються теми висвітлення психічного здоров'я. Коли ми говоримо про нього, то не завжди мається на увазі щось сумне чи погане, як це часом звикли вважати в силу стигматизації, упередженого ставлення. Є зрозумілі причини, чому так відбувається. Насамперед, сфера психічного здоров'я для багатьох є чимось невідомим, а все невідоме лякає і провокує виникнення багатьох другорядних емоцій, які, зазвичай, є негативними. Часом люди з розповідей інших чують про психіатрію чи психологію щось таке, що може налякати, тому не хочуть про це говорити, бояться осуду. І, звичайно, ми не можемо відкидати історичного контексту – існування каральної радянської психіатрії, яка застосовувалася до інакомислячих. Тому тут ми бачимо радянську стигму, коли сприймалося: «я або психічно здоровий, або, якщо зі мною щось не так, то я психічно хворий».

Чому важливо говорити про психічне здоров'я правильно? До прикладу, хто з нас у часі війни не відчував порушень сну, хто не був у стані тривоги (а тривога – це, здебільшого, очікування чогось негативного, що може трапитися з нами або з нашими близькими)? Ми хвилюємося за мобілізованих родичів, за звістки, за те, як взагалі буде розвиватися повномасштабне вторгнення і яким чином воно буде закінчуватися.

Власне, на противагу цьому радянському мисленню, що є здорова і нездорова людина, ми можемо побачити континуум психічного здоров'я, визначений Всесвітньою організацією охорони здоров'я, який нам гово-

рить, що більшість людей знаходяться не в стані абсолютної норми чи абсолютної патології (з наявністю психічного розладу), а в певному проміжному стані. І коли ми висвітлюємо інформацію, то, здебільшого, говоримо саме про ці перехідні стани. До прикладу, як показав аналіз, одним з найвживаніших слів року в Україні є слово «стрес» – люди часто його гуглили, шукали інформацію, як впоратися зі стресом, як допомогти собі при цьому стані.

Власне, важливо зупинитися на термінах «психічне здоров'я» і «психічний розлад». Психічне здоров'я, за визначенням ВООЗ, це стан добробуту, при якому людина здатна реалізувати свої функції та свій потенціал і долати щоденні стресові фактори. Ми всі щодня зазнаємо стресів. Легким стресом може бути навіть те, щоб прокинутися вранці у понеділок і піти на роботу. Але це стресовий фактор, який підконтрольний нам. Можуть бути надзвичайно важкі стресові фактори і від того, долає їх людина, чи ні, залежить наскільки ефективно і плідно вона може працювати та, відповідно, робити внесок у життя своєї спільноти. Тобто у визначенні «психічне здоров'я» ми не бачимо жодного слова про те, що в людини є або був психічний розлад.

Таким чином те, що людина має психічний розлад, не означає, що вона не може бути психічно здоровою. В психіатрії ми це називаємо словом ремісія – стан тривалого благополуччя, при якому людина не відчуває жодних інших симптомів. І це дуже важливо. Якщо аналізувати наші засоби масової інформації, то часом можна помітити, що людині приписують

те, що їй може бути не характерне. Наприклад, заголовок «Психічно хворий зять убив тещу». Чи був він із психічним розладом, чи не був, ми не знаємо, але до будь-якої поведінки, яка не притаманна нам, ми хочемо додати оце слово «психічний», хоча вбити людину можна і без психічного розладу – про це важливо пам'ятати.

Психічний розлад – це стан, при якому є значні зміни в психічних процесах (пам'яті, мисленні, увазі, прийнятті, відчуттях, емоціях тощо). Це таке ж захворювання, як і хвороби зору, серця або щитоподібної залози, комплекс симптомів, які мають внутрішній зв'язок та спільний механізм розвитку. Симптоми захворювання можуть бути неочевидними та мати широкий спектр проявів: від розладів настрою до галюцинаційних переживань, що ускладнює діагностування та вчасне звернення про допомогу.

Якщо людина, до прикладу, думає постійно негативно і це погіршує її настрій, заважає їй нормально функціонувати, або, наприклад, у неї стійкі хворобливі думки, що її хтось переслідує, тоді ми чітко розуміємо, що це входить в структуру психічного розладу. Є, відповідно, порушення в емоціях. Які вони? Позитивні, негативні, нейтральні – це призводить до змін в поведінці. Факторів, чому виникає психічний розлад, може бути дуже багато: біологічні, соціальні, стресові.

Щоб отримати певну інформацію, ми повинні шукати її у тих людей, які є експертами. Це можуть бути психіатр, психолог, психотерапевт, соціальний працівник. І нам важливо розуміти, до кого з яким питанням звертатися, адже незважаючи на співзвучні назви, у них кардинально різні функціональні обов'язки.

Якщо потрібен експерт, який дасть належну інформацію, що таке психічний розлад, перебіг того чи іншого процесу, сучасні методи лікування, у цьому випадку ми рекомендуємо звертатися до лікаря-психіатра, тому що це єдиний фахівець у сфері психічного здоров'я, хто має право виставляти діагноз – це чітко зафіксовано Законом України «Про психіатричну допомогу».

Якщо нас цікавить інформація, як пережити травматичні події, як зарадити собі, які є техніки, що допоможуть стабілізуватися, ми можемо звернутися до психолога.

Якщо ми говоримо про психотерапію, то йдеться вже про немедикаментозні методи лікування певних психічних станів. Цих методів маємо на сьогодні дуже багато, але Всесвітня організація охорони здоров'я поділяє всі види психотерапії на дві великі категорії: науково обґрунтовані та науково необґрунтовані. Когнітивно-поведінкова терапія, до прикладу, яка на сьогодні дуже популярна, є науково обґрунтованим методом психотерапії.

Соціальні фахівці теж є ключовими акторами у сфері психічного здоров'я, які можуть надати потрібну інформацію, зокрема розповісти про фактори, які будуть впливати на виникнення психічного розладу.

Наша країна все більше відходить від радянського минулого, тому вже немає такого формулювання як «надання виключно психіатричної допомоги», натомість скрізь використовується термін «психосоціальний супровід», який включає дії цих трьох фахівців та соціального працівника. Цей комплекс є найбільш правильний.

І якщо ми висвітлюємо інформацію, варто казати «звернутися до фахівця у сфері психічного здоров'я», а не просто до психіатра, психолога чи психотерапевта. Потрібно також пам'ятати, що на сьогодні допомогу у сфері психічного здоров'я надає і сімейний лікар, але тут потрібно зауважити, що сімейний лікар не є фахівцем психічного здоров'я. Свого часу засоби масової інформації перекручували інформацію, подаючи її таким чином, ніби тепер сімейні лікарі будуть вести всі психічні розлади – насправді це не так. Мета МОЗ – навчити сімейного лікаря, а за фактом – оновити його знання про те, куди належним чином скерувати людину, якщо у неї запідозрено психічний розлад: до психіатра, психолога, чи до психотерапевта, щоб людина могла належним чином отримати допомогу.

ІРИНА ГЕРАСИМ'ЮК,

координаторка українсько-швейцарського проекту «Психічне здоров'я для України»

ТЕРМІНОЛОГІЯ У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Часто у своєму мовленні ми автоматично використовуємо слова, які мають ефекти стигматизації, хоча варто робити так, щоб вони лишалися в контексті людиноцентричного підходу та нестигматизованості. Хочу зацентувати увагу, що в першу чергу ми повинні використовувати термін «психічний розлад», а не «хвороба», тому що діагностичний посібник, яким користується психіатр для визначення діагнозу, подає саме цей термін. Такий підхід є доволі обґрунтованим, тому що нервова система швидше виходить з ладу, ніж хворіє. І відхід від вживання «хвороба», «захворювання» дає нам трохи інше пояснення й інший контекст – не лише медичний, а й психологічний та соціальний: людина може відновитися, і досить часто так і є – вона відновлюється без госпіталізації і без медикаментозного втручання. Є всесвітньо відома статистика, яку доволі часто використовують в публікаціях, що кожна четверта людина протягом життя хоча б раз може стикнутися з певною проблематикою і мати досвід психічного розладу. Відповідно, це дуже поширена річ.

Готуючи інформаційні матеріали, варто використовувати нейтральну термінологію, а не емоційно забарвлені конструкції – це теж дуже важливо: «пережити стрес», а не «стати жертвою стресу», «мати розлад», а не «страждати на розлад». Те ж саме стосується слів «бореться», «долає» та інших подібних. З одного боку, ми ніби хочемо підкреслити зусилля людини, але, з іншого боку, це створює певну двоякість: борються – відповідно, є люди, які програли цю боротьбу, страждає – не справляється з виявами психічного розладу і так далі. Коли людина, яка має певний психічний розлад, читає

подібний текст, це може її ще більше знесилити і зневірити. Тобто коли ми формуємо якийсь матеріал, текст, головне – підтримати людину, дати певну надію і скерувати, що саме фахова допомога дасть їй більше сили для відновлення. Власне, рекомендується використовувати саме термін «відновився», а не «одужав», чи «подолав», «поборов», особливо коли це стосується таких станів як посттравматичний розлад.

Не потрібно також використовувати такі емоційно забарвлені конструкції як «психічно нестабільний», «неврівноважений», адже вони мають перехід на особистості.

Окремо розглянемо також поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР), на тему якого існує дуже багато публікацій. Є декілька моментів, які маємо враховувати, і в першу чергу, що ПТСР – це діагностований психічний розлад. Хибною є думка, що участь у бойових діях стовідсотково буде призводити до посттравматичного стресового розладу чи якихось інших психічних розладів. Статистика говорить про зовсім протилежне: військові, які мають досвід бойових дій, мають нижчий відсоток ПТСР у порівнянні з цивільним населенням. Так, участь у бойових діях – це досвід, який потенційно може призвести до пережиття травми, але чи дорівнює це ПТСР? Аж ніяк ні. Але, на жаль, ми бачимо зараз таку тенденцію, коли дуже часто спрацьовують асоціативні зв'язки і в суспільстві формується новий стереотип: якщо військовий – то стовідсотково має проблеми із психічним здоров'ям і ПТСР.

Основне правило у використанні термінів: ми завжди ставимо людину на перше місце – це універсальна формула в будь-якому описі, в будь-якому стані. Тобто ми використовуємо

таке формулювання: «людина із психічним розладом», «людина, яка має розлад», але аж ніяк не «психічно хворий», «психічно нестабільний, вразливий» і т. ін.

Стигматизуючими є протиставлення людей, які мають розлад, і які його не мають, наприклад, «нормальні», «звичайні», «інші» люди. Коректним буде формулювання «люди, які не мають діагностованих психічних розладів».

Важливий момент щодо формулювання «надієдатний»: його ми використовуємо тільки у випадку, коли людина була визнана неієдатною за рішенням суду, в усіх інших випадках – це людина з інвалідністю. Інтелектуальні порушення теж є доволі новим для нас терміном, тому що навіть в літературі, по якій я вчилася, використовували термін «розумова відсталість». Є й інші варіанти – «вади» і т. ін., але це теж не є коректним. Ми можемо використати «людина з інтелектуальними порушеннями», «затримкою розвитку». Переосмислення набули терміни, які описують пов'язані з вживанням психоактивних речовин стани. Замість «алкоголік», «наркоман», «наркозалежний», «алкозалежний» і т. ін., ми знову ставимо на перше місце людину: «людина, яка має розлад вживання алкоголю», «людина, яка має розлад вживання наркотиків» і т. ін. Це стосується також певних евфемізмів. Доволі часто можна зустріти об'єднання «людина-розлад»: шизофренік, аутист. Має бути «людина, дитина, дівчинка, хлопчик з...» Прикладів є безліч. Якщо є сумніви, яку термінологію використовувати, можна скористатися сайтом МедіаГайд (<https://media.mh4u.in.ua>) і перевірити себе.

Для чого потрібно вживати правильні терміни? В першу чергу через стигму, через упереджене ставлення, яке формується в суспільстві і доволі часто живе якраз на цих стереотипах, що формуються з певних уривків інформації. Закріплюється дуже багато стереотипів, які продовжують транслюватися і в медіа, і в побуті: психічні розлади невиліковні; люди з психічними розладами агресивні, небезпечні для себе, для навколишніх, можуть вчиняти злочини; залежність трапляється тільки через те, що у

людини бракує волі, що мати подібний розлад – дуже соромно і про це нікому не можна говорити і т. ін.

Це призводить до того, що загалом формується стигма в суспільстві: якщо дізнаються про психічний розлад, людям відмовляють у роботі, в оренді житла тощо. І, відповідно, ще є одна проблема – це самостигма, коли людина, яка стикається з психічним розладом (а за статистикою, це не така вже й велика рідкість), відчуває, що це її проблема, що вона слабка (до речі, ототожнення, що наявність психічного розладу дорівнює слабкості – це ще один стереотип), і, відповідно, може відмовлятися від пошуку допомоги чи уже наявної допомоги. Тому важливо будувати матеріали, які не будуть підживлювати цю стигму, а навпаки – руйнуватимуть її.

В медіа також зустрічаються формулювання, коли певну поведінку, яка є адекватною в рамках відповідної, можуть описати таким чином, що вона може нагадувати розлад, наприклад: «Під час спалаху коронавірусу в Україні українці почали мити руки з компульсивною ретельністю». Після такого некоректного формулювання може скластися враження, що ретельно мити руки – це щось нездорове чи неправильне. Іноді може бути і навпаки: популяризація певного терміну, який стає настільки поширеним, що набуває інших значень, не закладених первинно. Наприклад, медичні терміни, які ще століття тому позначали суто медичні стани, як, наприклад, дебільність чи іпохондрія, зараз мають негативну конотацію. І навіть якщо вони використовуються суто з науковою метою, ця конотація все одно присутня.

Потрібно підкреслювати відмінності між розладами та емоційним станом і не підмінювати одне поняття іншим. Використання слова «депресія» на позначення поганого настрою формує враження, що це щось несерйозне, ситуативне, а іноді, можливо, навіть маніпулятивне. Або навпаки: коли якась нормальна емоційна реакція починає сприйматися як симптом певного розладу: «Рішення відкрити школи з вересня посилює панічні атаки серед вчителів».

Таким чином, виокремлюємо декілька основних правил у підготовці матеріалу на тему психічного здоров'я:

- Згадуємо людину першою. Навіть якщо ми маємо сумнів, як щось назвати – це безпрограшна форма.

- Вживаємо клінічні терміни та діагнози лише в клінічному контексті.

- Використовуємо завжди нейтральну термінологію.

- Не пов'язуємо психічні розлади (так само як і віросповідання, гендер тощо) з поведінкою та вчинками людини, уникаємо маніпулятивних

поєднань.

Також варто додати, що особливо обережно треба висвітлювати тему суїцидальної поведінки: не описувати детально, яким чином було здійснено суїцид, не використовувати тільки негативну конотацію, давати певні посилання на ресурси та техніки, як можна допомогти собі чи оточуючим, коли ми зіткнулися з чимось подібним.

Наше законодавство і медична термінологія багате на стигму, але це не означає, що ми маємо продовжувати ними користуватися і нічого не змінювати.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (СПІЛЬНОТ) В УКРАЇНІ: У ЧЕРНІВЦЯХ ВІДБУВСЯ КРУГЛИЙ СТІЛ ЗА УЧАСТІ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ ДМИТРА ЛУБІНЦЯ

Дотримання прав національних меншин в Україні та на Буковині зокрема обговорили під час круглого столу за участі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Дмитра Лубінця, Народного адвоката Румунії Ренате Вебер, заступника керівника державної служби з етнополітики та свободи слова Ігоря Лоссовського, представників влади, науковців та громадськості, – інформує пресслужба Чернівецької ОВА.

Тема круглого столу – «Посилення рівності та захисту прав національних меншин (спільнот) в Україні відповідно до європейських стандартів, у тому числі в рамках переговорів про вступ до Європейського Союзу».

«Це перший спільний візит двох незалежних інституцій України і Румунії з питань моніторингу прав національних меншин. Ми відвідали декілька навчальних закладів, поспілкувалися з представниками румунської національної меншини, владою. Відбулася жвава дискусія. Обговорювали нещодавно прийнятий новий закон про захист прав нацменшин в Україні, зміни, які набули чинності 8 грудня 2023 року, експертну оцінку Венеційської комісії. Станом на зараз в Україні вперше з'явився орган, який окремо пропи-

саний як орган, який захищає мовні права національних меншин. Це – наша інституція і особисто я, як уповноважений, зараз за це відповідаю. Це додаткові виклики», – зазначив Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець.

«Безперечно, діалог – дуже важливий, оскільки, ми маємо розуміти, з якими проблемами зустрічаються люди і знайти їх вирішення. Ми – представники незалежних інституцій у своїх державах, до яких можуть звернутися громадяни. Ця співпраця є дуже важливою», – зазначив Народний адвокат Румунії Ренате Вебер.

Буковина – мультикультурний край, адже національний склад населення Чернівецької області нараховує близько 80 національностей. Переважна більшість населення – українці. Друге та третє місце за чисельністю посідає румуномовне населення – румуни, які становлять 12,5 % та молдовани – 7,3 %. Місцеві органи влади одним зі своїх пріоритетних завдань вбачають створення умов для задоволення духовних, культурно-освітніх та інформаційних потреб етнічних громад області, відродження і розвитку національних культур, мов та традицій, збереження характерного для нашого краю феномену полікультурності.

У загальній мовній мережі шкіл і дошкільних навчальних закладів Чернівецької області втрачено національний склад населення, його мовно-культурні потреби, традиції тощо.

Із 389 садочків, які функціонують на Буковині, у 64 закладах дошкільної освіти виховуються та навчаються румунською мовою 2675 дітей, елементи польської мови та мови іврит вивчають відповідно 27 та 37 дітей у двох закладах дошкільної освіти м. Чернівців. Із 338 шкіл 74 (51 румуномовний та 7 філій при них, 16 двомовних) – з класами з викладанням предметів румунською мовою. Усі учні класів з українською мовою навчання у 16 двомовних закладах освіти вивчають румунську мову як предмет. Поряд з цим, у закладах загальної середньої освіти області вивчаються як предмет або факультативно ще дві мови національних меншин – польська та іврит: польська – у 3-х закладах загальної середньої освіти. У системі фахової передвищої та вищої освіти 2 заклади здійснюють навчання, зокрема і румунською мовою.

В області щороку затверджується Регіональна програма підтримки інститутів громадянського суспільства етнічного спрямування (національних меншин) Чернівецької області. В рамках її діяльності проводяться семінари, науково-практичні конференції, фестивалі, конкурси, відбуваються відзначення традиційних та національних свят. Результатом реалізації даної програми є збереження та розвиток ідентичності, традицій, культурної

спадщини, толерантності національних громад області.

«Особливу увагу ми приділяємо контролю за реалізацією законодавства у галузі освіти щодо забезпечення освітніх потреб національних меншин, які проживають на Буковині, а також збереження та розвитку їх національних культур, обрядів і звичаїв. З метою підтримки національно-культурних товариств області при Управлінні культури діє Регіональна рада з питань етнопатриотичної політики, налагоджена співпраця з національно-культурними товариствами. На Буковині створено 179 аматорських колективів національних меншин, які беруть участь у фестивалях, конкурсах, інших активностях. Працюємо над тим, щоби Буковина була територією можливостей для всіх», – зазначила Альона Атаманюк.

Під час круглого столу фахівці у сфері дотримання прав людини, представники влади та громадських організацій обговорювали імплементацію європейських стандартів у сфері реалізації прав національних меншин (спільнот) в Україні, стан забезпечення прав національних меншин (спільнот) на території Чернівецької області, задоволення освітніх та культурних потреб національних спільнот, їхню роль у розбудові сучасної європейської України.

Джерело: <https://www.facebook.com/CVoda>

Фото зі сторінки Представництва Уповноваженого ВРУ з прав людини в Чернівецькій області

ПАВЛО КАЗАРІН,

журналіст, публіцист, головний сержант роти ударних безпілотних авіаційних комплексів

ЧОМУ СИСТЕМНА ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА Є ВАЖЛИВОЮ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Скажу відверто: у мене є така думка, що обговорення ветеранської політики в нашій країні – це як обговорення відновлення. Ми розуміємо, що відновлення у нашій країні можливе тільки після закінчення війни, і так само мені здається, що ветеранська політика запрацює на повну міць саме тоді, коли почнуть повертатися ветерани. Зараз, насправді, суспільство з ветеранами майже не перетинається, воно бачить лише тих, хто повернувся додому після поранень, після полону, через наявність трьох дітей тощо, а абсолютна більшість залишається у війську. Саме тому суспільство і ветерани живуть у реальностях, які майже не перетинаються, а до того, коли вони почнуть перетинатися, потрібно бути готовими.

Армія насправді десоціалізує. Люди, які доєднувалися до війська під час або ще повномасштабного вторгнення, мали певну професію, певний соціальний статус. Їм потрібна буде різна допомога – все, що дозволить повернутися до попереднього життя або почати нове.

Мені здається, що насправді на цьому шляху повернення ветеранів додому, до суспільства, є кілька ризиків, які варто врахувати. Один із цих ризиків ми бачимо вже зараз – це намагання, інколи неусвідомлене, стигматизувати. Наприклад, історії в новинах «ветеран потрапив у ДТП», «ветеран потрапив у бійку», «ветеран не платить аліменти». Мені насправді дуже важко уявити, щоб ми побачили новини із серії «інженер потрапив у ДТП» або «лікар влаштував бійку». Саме через нерозуміння природи ветеранства, через нерозуміння того, через що

хлопцям доводиться проходити, у суспільства з'являється не лише повага, а також інколи певні страхи, які, зокрема, знаходять відображення у намаганні стигматизувати ветеранів як тип.

Я також не дуже люблю історії, що треба готувати ветеранів до повернення в цивільне життя – ні, жодним чином. Треба готувати суспільство до повернення ветеранів, а не ветеранів до суспільства. Тому що ця формула, що нам потрібно готувати ветеранів до чогось, дуже межує з формулою, що «повернуться хлопці з фронту – наведуть в тилу порядок». Знаєте, хлопці з фронту будуть повертатися дуже втомленими, дуже вигорівшими, інколи травмованими і вони не будуть наводити порядок, тому що це завдання тилу, поки фронт виграє для тилу час. Суспільство повинне готуватися до повернення ветеранів. На момент свого повернення ветерани уже все від них належне зроблять, і далі наступить саме ваша черга. І тут варто враховувати ось що. У виступах я багато чув про інфраструктурні проекти. Так, безумовно, вони є важливими, кількісні показники є дуже важливими, важливими є історії, щоб у будь-якому райцентрі ветеран міг отримувати доступ до послуг тощо. Але мені здається, що є ще один важливий аспект, який ми повинні враховувати. Справа не тільки в інфраструктурі – справа перш за все у соціальній нормі.

Спробую пояснити, що саме я маю на увазі. Ми сьогодні вже бачимо розкол між тилом і армією. Багато обговорень йде навколо теми мобілізації, чи варто мобілізувати і далі людей

війська, хто повинен нести службу. І досить часто у ветеранів, коли вони спостерігають у соцмережах за цими розмовами, у них створюється відчуття, ніби тил насправді вважає, що лише ті ветерани, які зараз у війську, повинні нести відповідальність і надалі. І через це у людей, які зараз носять піксель, накопичується втома і у них накопичується образа. Варто враховувати, що чим далі буде продовжуватися війна і чим довше триватиме потреба в мобілізації, то багато тих людей, які зараз залишаються або будуть залишатися в тилу, вони весь цей період намагатимуться раціоналізувати для себе свою участь у війні.

Ми сьогодні бачимо в суспільстві певний парадоксальний спосіб мислення, коли армію, з одного боку, всі поважають, армія – це суспільний інститут, який користується неабияким рівнем підтримки, але водночас, якби якийсь інститут соціології виміряв довіру до ТЦК, які є лише дверима в армію, то ми побачили б дуже низький рівень і довіри, і зневаги. Мені здається, що рано чи пізно у суспільства, яке не воює, буде спокуса зробити наступний крок і казати про те, що вони не приєднуються до війська не через суб'єктивні страхи, невпевненість у майбутньому і таке інше, а через якісь, на їхню думку, об'єктивні недоліки Збройних Сил України.

Людина взагалі нераціональна істота. Людина – істота, яка раціоналізує: у неї є потреба виправдати якісь психологічне становище і вона просто починає шукати аргументи. І я передбачаю, що є ризик того, що впродовж, скажімо, наступного року у тих людей, які принципово не хочуть іти до війська, буде спокуса казати, що це армія не заслуговує їхньої мобілізації. Вони почнуть казати про вади армії, про вади ветеранів, знецінювати тих людей, які весь цей час тримали зброю в руках, просто для самовиправдання. І в цьому питанні дуже багато буде залежати від держави, зокрема і від влади на місцях. Багато буде залежати від того, яка суспільна норма вважатиметься в нашій країні саме нормою. Тобто яку позицію держава займе у визначенні нормативної поведінки під час війни. Можна сказати, що нормативною поведінкою під час війни було доєднатися

до війська, бути волонтером, багато донатити і допомагати фронту, але якщо держава не буде визначатися з приводу суспільної норми, то мені здається, це призведе лише до того, що ветерани «закапсулюються», будуть накопичувати неповагу і роздратування на суспільство, і жодної інтеграції не відбудеться. Я веду до того, що взагалі поняття «ветеран» повинне бути у суспільстві соціально поважним статусом, а будь-які спроби знецінювати статус ветерана повинні доволі жорстко припинятися, зокрема з боку держави, інакше будь-які наші спроби говорити про моральну політику не мають сенсу.

Сьогодні ветеран відчуває світ як несправедливий, він живе з відчуттям, що країна йому заборгувала, а потенційне повернення додому він сприймає як точку, після якої йому повинні почати повертати борги: соціальним статусом, повагою до того, що він зробив, увагою, можливостями. Якщо ветеран не буде цього отримувати, то зрадженням буде себе відчувати не конкретно ветеран, а вся ветеранська спільнота. Внутрішньогрупова солідарність у ветеранів набагато вища, аніж у тих, хто не брав участі у війні, тому всім, хто матиме з ветеранами взаємодію, варто враховувати, що образити ветерана – це потенційно посваритися з усією ветеранською спільнотою.

І ще один дуже важливий момент, який, мені здається, ми повинні враховувати, коли говоримо про ветеранську політику: рівень взаємоповаги, взаєморозуміння між суспільством і ветеранами буде залежати від сценарію закінчення нашої війни. Якщо наша війна закінчиться таким сценарієм, який наше суспільство буде вважати перемогою, то ця інтеграція буде відносно легкою, тому що «у перемоги багато батьків», тому і тил, і ветерани будуть відчувати свою дотичність до цього сценарію. Ветерани будуть авторами військової перемоги, а тил буде її співавтором у якості інституції, яка підтримувала армію, і багато сучасних взаємних образ просто відійдуть у небуття. А ось якщо війна закінчиться сценарієм, який наше суспільство вважатиме поразкою, то все буде набагато гірше, тому що ветерани будуть адресувати свою претензії тилу як тим,

хто не прийшов на допомогу у той момент, коли було потрібно. А тил, навпаки, буде казати, що ми не здобули переможний сценарій через ветеранів, які погано чи не так як треба воювали, і в нас у такому випадку чекає фрустрація, ескалація напруги, різні інциденти і дуже болісний розкол.

Це останню тезу не варто сприймати як таку, що якщо ми закінчимо війну з невтішним фіналом, то ветеранська політика приречена на катастрофу – в жодному випадку ні. Це просто означає, що вона в такому випадку має бути набагато більше спроможною і всеохопною – просто через рівень напруги і ризику, які їй доведеться компенсувати більшу кількість тонких моментів. І саме тому просто зараз

потрібно випрацювати певний соціальний стандарт сприйняття ветерана. Ветеран не повинен доводити тилу, що він на щось має право, на якусь повагу і т. ін. – це право повинне за ним визнаватися. І знову-таки ці люди, які намагаються або намагатимуться у майбутньому знецінювати тих, хто воював, вони повинні стикатися з новою формою суспільного консенсусу, в межах якого їм будуть нагадувати, що вони чинять неправильно. І це все потрібно готувати просто зараз, поки майбутні ветерани масово носять статус військовослужбовців, тому що коли вони повернуться, це вже повинно бути готово.

Фото з інтернету

ДО ДНЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ

(Матеріали Українського інституту національної пам'яті)

Щороку у третю неділю травня Україна відзначає День пам'яті жертв політичних репресій. Великий терор – масштабна кампанія масових репресій громадян, що була розгорнута в СРСР у 1937–1938 рр. з ініціативи керівництва СРСР й особисто Йосипа Сталіна для ліквідації реальних і потенційних політичних опонентів, залякування населення, зміни національної та соціальної структури суспільства. Наслідками комуністичного терору в Україні стало знищення політичної, мистецької та наукової еліти, деформація суспільних зв'язків, руйнування традиційних ціннісних орієнтацій, поширення суспільної депресії й денаціоналізація.

За період Великого терору на території УРСР, за оцінками істориків, було засуджено 198918 осіб, з яких близько двох третин – до розстрілу. Решту було відправлено до в'язниць та таборів (інші заходи покарання охоплювали менше 1 %, звільнено було тільки 0,3 %).

Масові репресивні операції у 1937–1938 рр., за задумом Й. Сталіна, мали завершити двадцятилітню боротьбу з «соціально-ворожими елементами», упокорити населення шляхом масового терору, утвердити

авторитарний стиль керівництва та здійснити «кадрову революцію». Підставою для розгортання терору була теза Й. Сталіна про загострення класової боротьби в міру успіхів соціалістичного будівництва.

Офіційно початком Великого терору став оперативний наказ НКВД СРСР № 00447 «Про репресування колишніх куркулів, карних злочинців та інших антирадянських елементів» від 30 липня 1937 р., затверджений політбюро ЦК ВКП(б) 31 липня 1937 р. Протей наявні документи НКВД (накази, листування, телеграфи) свідчать, що масові репресії готувалися заздалегідь, а наказом їх лише формалізували.

Наказом № 00447 запроваджувалися ліміти (плани) на покарання громадян. Вирок за I-ю категорією означали «розстріл», за II-ю категорією – на ув'язнення в таборах ГУЛАГ (рос: Главное управление лагерей) НКВД СРСР. Якщо первинний ліміт для УРСР за I категорією становив 26150 осіб, то у січні 1938 р. він був збільшений до 83122 осіб. Із проханям про додаткові ліміти в Москву неодноразово зверталися наркоми внутрішніх справ УРСР Ізраїль Леплевський та Олександр Успенський.

Ще до початку дії оперативного наказу

№ 00447 особливу увагу було звернено на «чистку» партійних лав та органів безпеки, що мало забезпечити надалі беззастережне виконання репресивних директив центру. А вже у червні 1937 р. розпочались масові арешти. 10 липня 1937 р. політбюро ЦК КП(б)У розіслало по областях УРСР вказівку про формування позасудового репресивного органу – обласних «трійок», створених для спрощення процедури засудження. До складу трійки зазвичай входили начальник обласного НКВД (голова), обласний прокурор та перший секретар обласного або республіканського комітету ВКП(б). Існування «трійок» та інших позасудових репресивних органів повністю суперечило радянському законодавству, у тому числі Конституції 1936 р.

Заарештований був фактично позбавлений права на захист (на адвоката) чи оскарження вироку. Слідчі психологічним знущанням і нелюдськими тортурами «вибивали» з арештованих потрібні зізнання. В 1937 р. дозвіл на застосування методів «фізичного впливу на підозрюваних» (тобто тортур) було дано на найвищому рівні ЦК ВКП (б). Випадки неправомірного засудження вважались цілком припустимими і виправдовувались прислів'ям «ліс рубають – тріски летять».

Часи Великого терору у масовій свідомості населення СРСР позначені тотальним страхом та недовірою. Нічні арешти сусідів, підозри колег на роботі, друзів, родичів, пошук шпигунів та шкідників, острах доносів та обов'язок публічно таврувати ворогів народу були повсякденними. Особа могла написати донос на колег, остерігаючись, що ті донесуть на неї першими. Це стало типовим засобом вирішення особистих конфліктів із керівництвом, викладачами, родичами тощо.

Розіграні за сценарієм показові процеси проти керівників/очільників партійних та державних осередків у 1937-1938 рр. передбачали не лише усунення чи маргіналізацію рештків старої еліти, але також здійснення впливу на нових висуванців та суспільство загалом. Участь у цих показових процесах мала

засвідчити політичну й ідеологічну лояльність, послух волі вождя, визнання терористичних методів державного керівництва.

Великий терор згорнули за вказівкою вищого партійно-радянського керівництва. 17 листопада 1938 р. ЦК ВКП(б) і Раднарком СРСР ухвалили постанову «Про арешти, прокурорський нагляд і провадження слідства», якою «орієнтували правоохоронні органи на припинення «великої чистки» та відновлення елементарної законності. Наступним кроком стала фізична ліквідація безпосередніх організаторів і виконавців Великого терору.

Вражаючі факти про Великий терор в Україні

1. Биківнянське поховання жертв сталінських репресій є одним із найбільших на території України. Вже встановлено імена понад 19 тисяч розстріляних громадян.

2. Інші місця масових поховань жертв Великого терору політичних репресій 1937–1938 рр. – Рутченкове поле (Донецьк), район Парку культури та відпочинку (Вінниця), П'ятихатки (Харків), Католицьке кладовище (Умань), Єврейський цвинтар (Черкаси), село Халявин (Чернігівщина), Другий християнський цвинтар (Одеса), 9-й км Запорізького шосе (Дніпро). У Західній Україні після 1939 р. також з'явилися місця масових поховань, зокрема урочище Дем'янів лаз (Івано-Франківськ), урочище Саліна (Львівська область), Тюрма на Лонцького (Львів).

3. Найкривавіша ніч у Києві – 19 травня 1938 року, коли у в'язницях НКВД було розстріляно 563 людини. Розстріли, як правило, проводилися на подвір'ях в'язниць, у підвалах НКВД або безпосередньо перед похованням. Спочатку для масових поховань відводилися спецділянки цвинтарів. У пік репресій з метою приховати масштаби злочину енкавидисти змінили цю практику. У фруктових садах, парках, приміських лісах викопувалися траншеї для поховань, часто трупи засипалися негашеним вапном.

4. 27 жовтня – 4 листопада 1937 року в урочищі Сандармох поблизу міста Медвеж'єгорськ у Карелії з нагоди наближення 20-річчя Жовтневої революції було розстріляно 1111 осіб, з них 287 українців та осіб, долі яких пов'язані з Україною.

5. НКВД УРСР розташовувався у Києві у 1934–1938 рр. у будівлях колишнього Київського інституту шляхетних дівчат (згодом – Жовтневий палац), у 1938–1941 рр. по вул. Короленка (нині – Володимирська), 33. Київський міський відділ та управління НКВД по Київській області розміщувались по вул. Рози Люксембург (нині – Липська), 16.

6. У 1955 р. КГБ при РМ СРСР направив в обласні управління держбезпеки директиву №108 сс, в якій дав вказівку повідомляти родичам розстріляних, що їх рідні «померли в місцях позбавлення волі, а в необхідних випадках, при рішенні майнових або інших правових питань, реєструвати в загсах смерть розстріляних із видачею заявникам свідоцтв, в яких дати смерті вказувати у межах 10 років з дня арешту, а причини смерті – вигадані».

7. В рамках Великого терору НКВД організувало та провело серію масових національних операцій. Це т.зв. «німецька операція» (25 липня 1937 року), «польська» (11 серпня 1937 року), «румунська», «латиська», «грецька», «іранська», «харбінська», «афганська», «проти болгар і македонців».

8. Спогади катів-енкаведистів та результати ексгумації тіл свідчать про характерний «почерк» вбивць. Як правило, це були постріли у потилицю або в першій шийний хребець із револьверів системи «Наган». Наган вважався точним, безвідмовним та достатньо потужним для завдання смертельного поранення, несильна віддача берегла сили катів при масових розстрілах.

9. Влітку 1937 року введено ряд нормативних документів, які посилили відповідальність

членів родин репресованих. Дружини та чоловіки «ворогів народу» підлягали обов'язковому арешту, діти до 15 років передавались у спеціальні дитячі будинки. Члени сімей «ворогів народів», засуджених до розстрілу, підлягали примусовому переселенню у внутрішні області СРСР. Показовою є доля колишнього Генерального секретаря харчових справ УНР Миколи Стасюка, який в 1931-му був засуджений на 10 років, а потім дізнався що в 1937 році його дружина Марія була страчена «як дружина петлюрівського міністра».

10. Термін «Ворог народу» (латинське *hostis publicus*) має давньоримське походження. Він застосовувався до ворогів республіки, які прирівнювались до солдатів ворогуючої сторони та підлягали фізичному винищенню. Вдруге цей термін став загальноживаним в часи Великого терору якобінців у Франції в 1793–1794 рр. У СРСР цей термін був не лише розповсюдженим кліше політичної риторики, але і вписаним у Конституцію 1936-го, згідно 131 статті якої «ворогами народу» оголошувались особи, які вчиняли замах на громадську, соціалістичну власність.

Джерело: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/traven/19/2019-den-pamyati-zhertv-politychnyh-represiy>

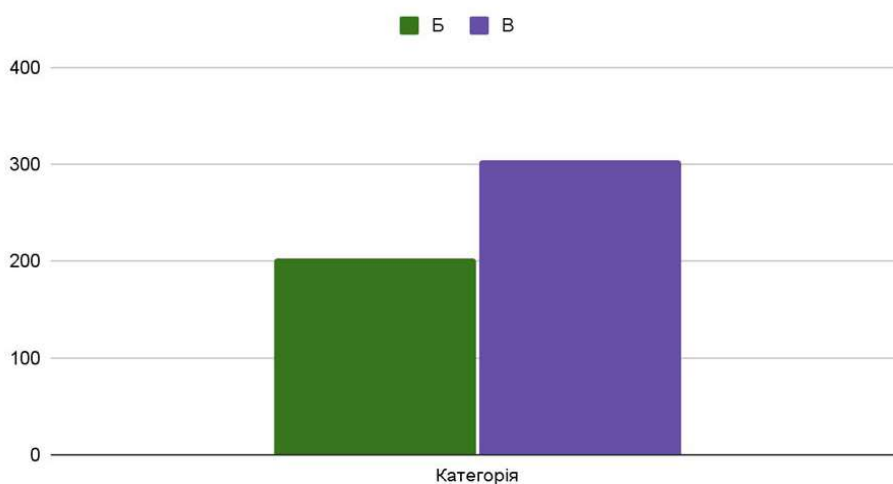

ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО РЕЗУЛЬТАТІВ АНКЕТУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПИТАНЬ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ В РЕЖИМІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ЗА I ПІВРІЧЧЯ 2024 РОКУ

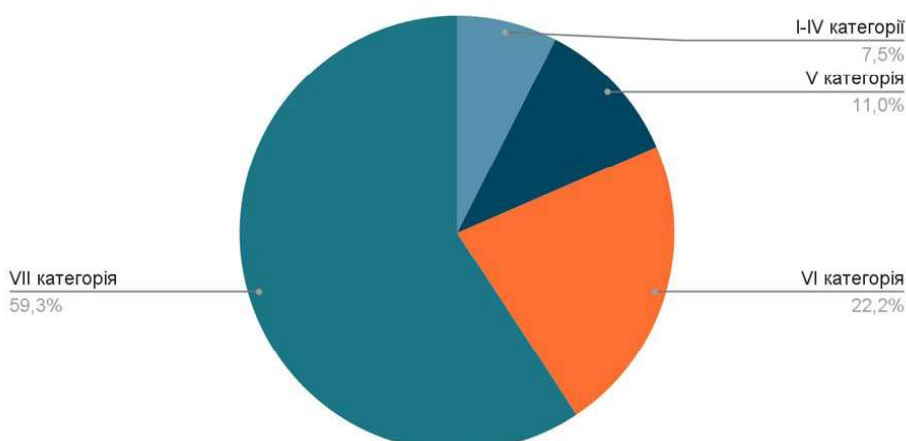
В період з 13 лютого по 30 червня 2024 року Чернівецьким регіональним центром підвищення кваліфікації було проведено анкетування щодо рівня задоволення навчальним процесом та організацією підвищення кваліфікації. В анонімному опитуванні взяло участь 942 особи, з яких 506 осіб – державні

службовці та, відповідно, 436 осіб – посадові особи органів місцевого самоврядування. Слухачам було запропоновано дати відповіді на запитання та оцінити їх за п'ятибальною шкалою: де 5 – найвищий бал, а 1 – найнижчий бал. Були передбачені і відкриті питання без формалізованих варіантів відповідей.

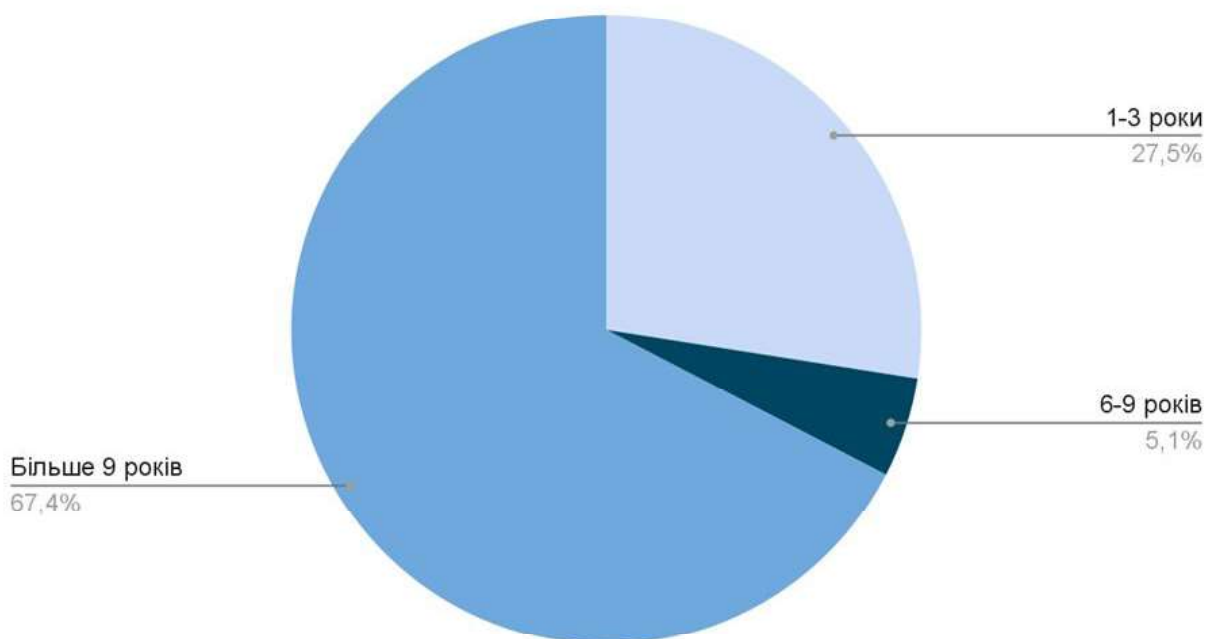
Вкажіть, будь ласка, Вашу категорію:

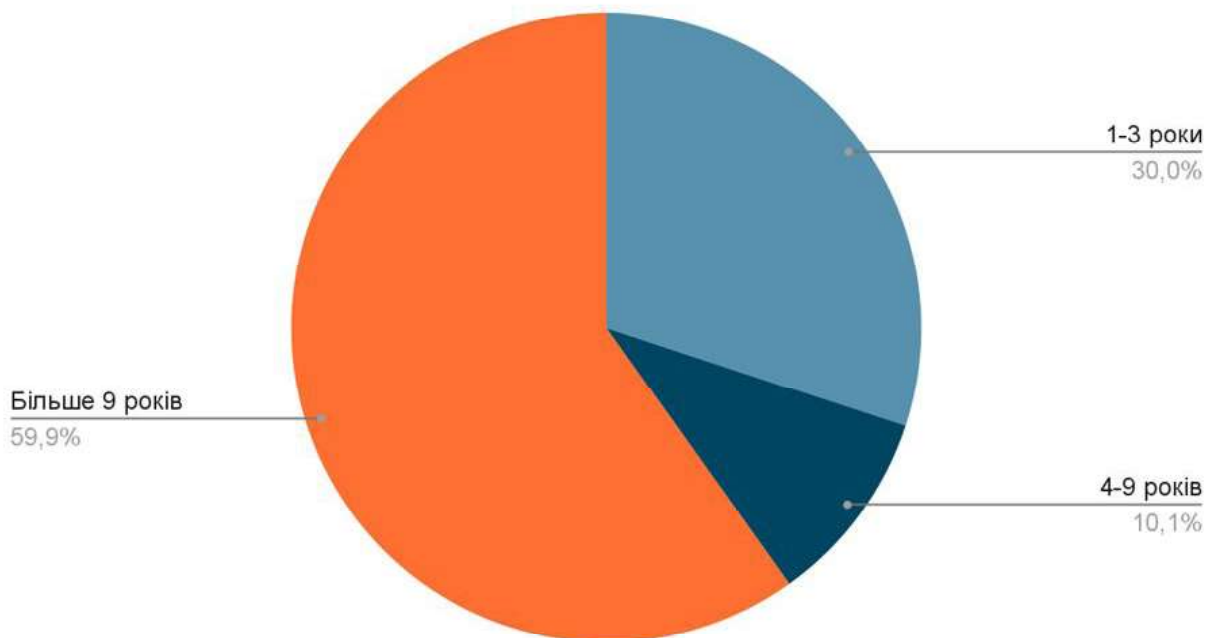
Вкажіть, будь ласка, Вашу категорію посади в органах місцевого самоврядування:

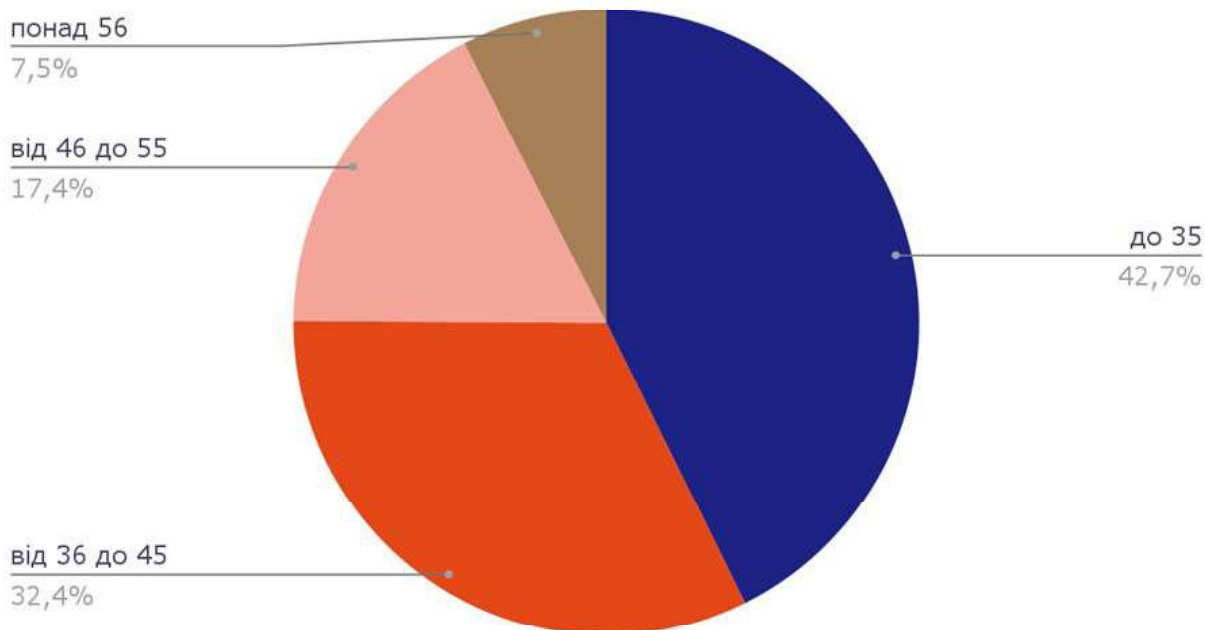
Ваш стаж державної служби:

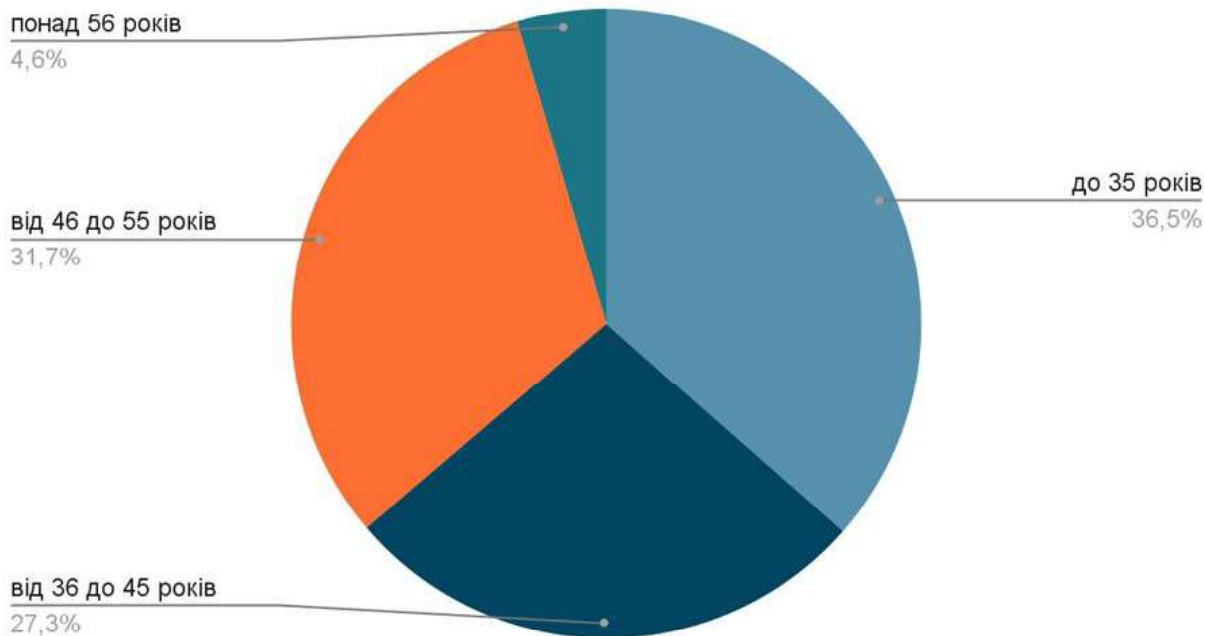
Ваш стаж служби в органах місцевого самоврядування:

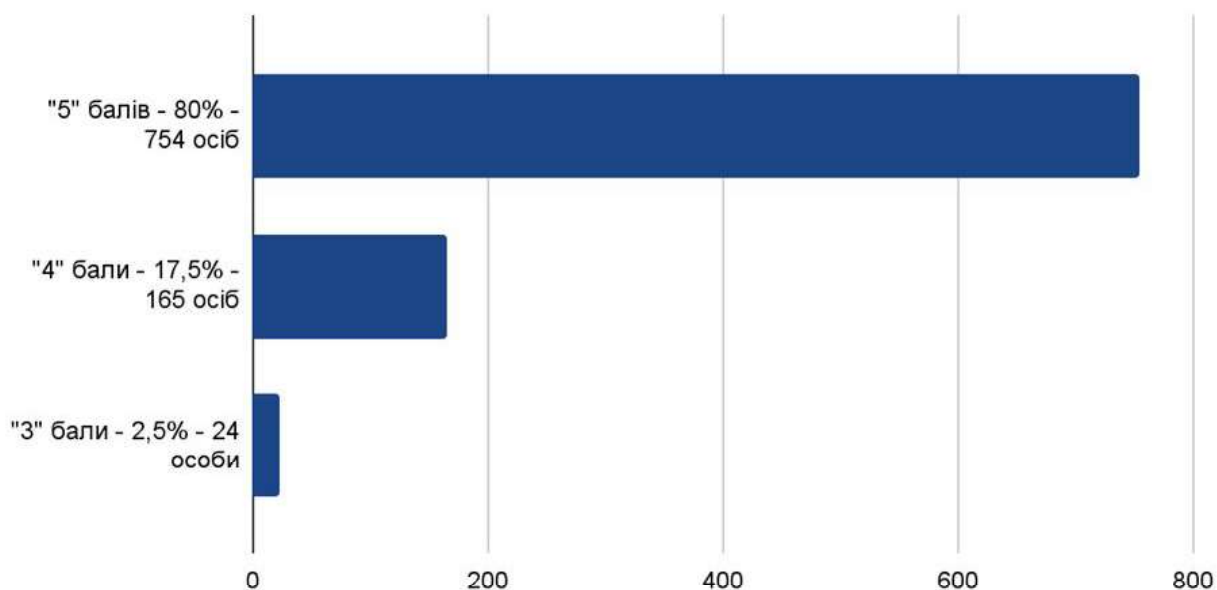
Ваш вік (для державних службовців):

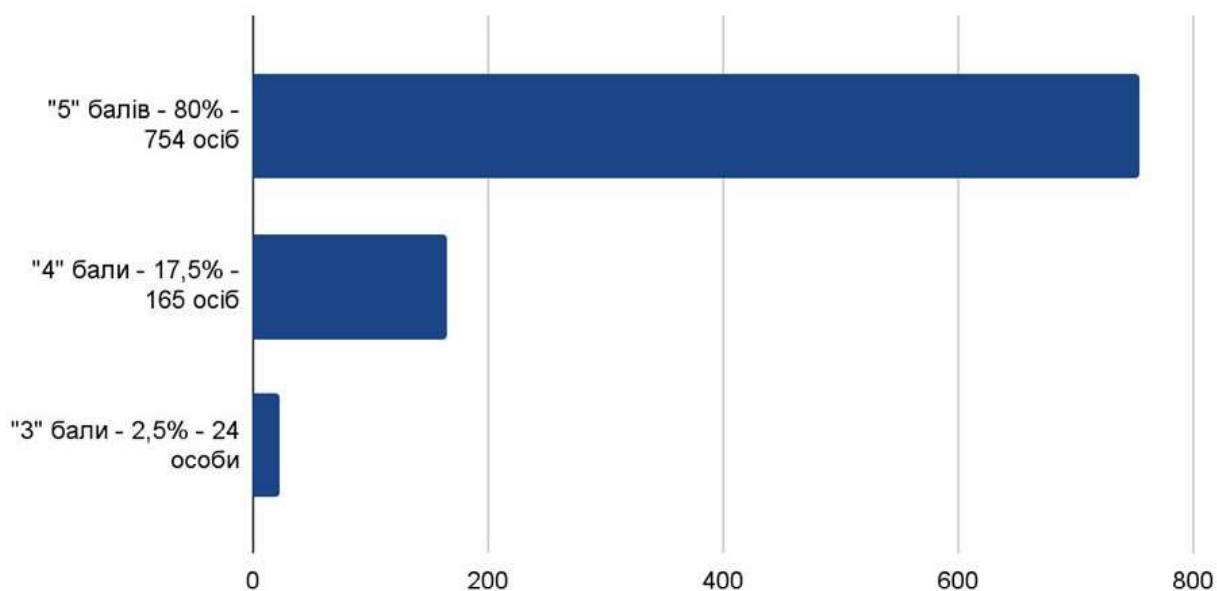
Ваш вік (для посадових осіб):

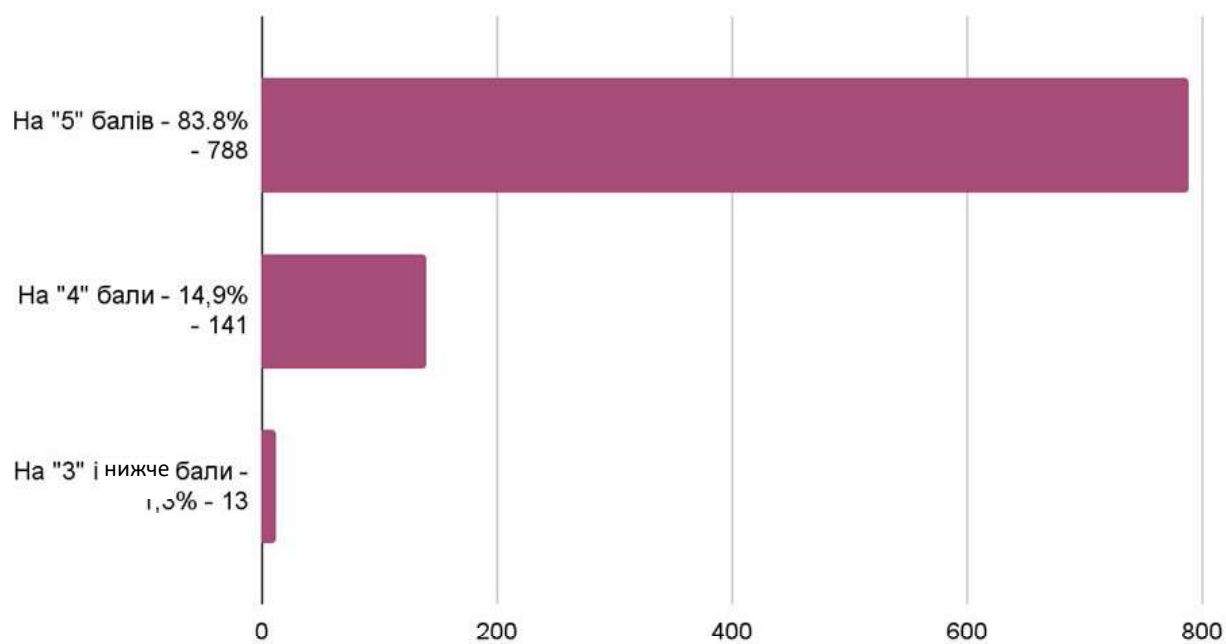
Оцініть роботу працівників Центру щодо організації навчального процесу:

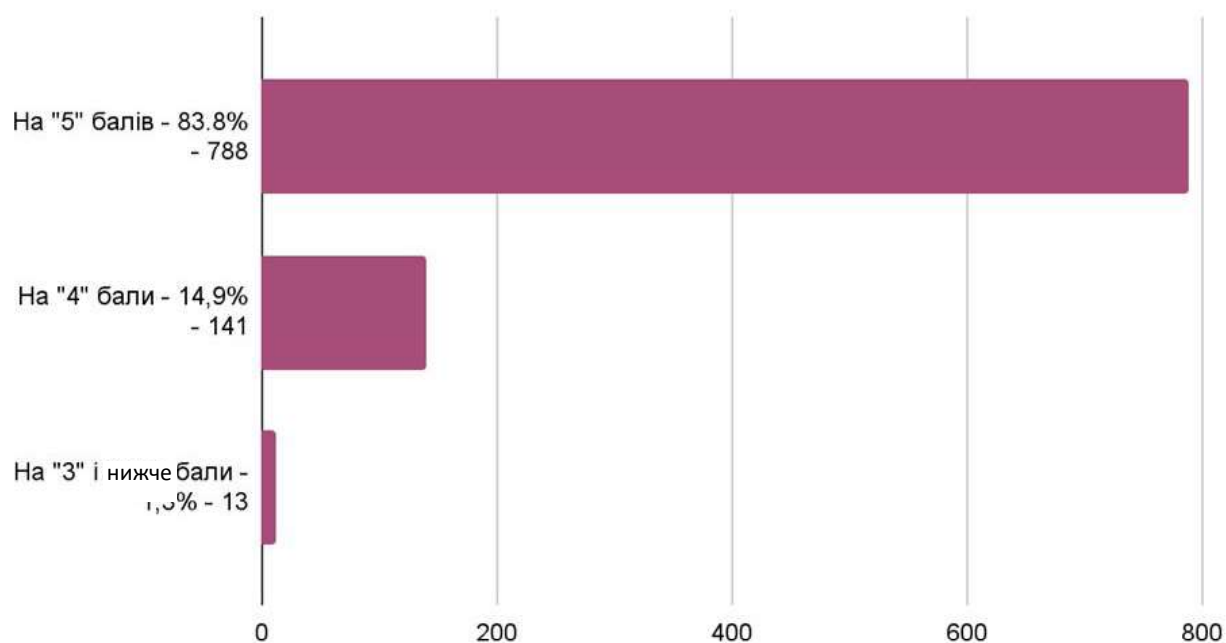
Оцініть роботу працівників Центру щодо організації навчального процесу:

Оцініть професійні якості викладачів Центру:

Оцініть професійні якості викладачів Центру:

ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ У І ПІВРІЧЧІ 2024 РОКУ

Робота Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації (далі – Центр) в І півріччі 2024 року проводилась у дистанційному режимі.

Впродовж І півріччя 2024 року діяльність Центру, як закладу післядипломної освіти, була спрямована на виконання плану-графіка підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад у Чернівецькому регіональному центрі підвищення кваліфікації на 2024 рік, затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації від 05 лютого 2024 року № 89-р «Про підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади, посадових осіб органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад Чернівецької області у 2024 році»; реалізацію Статутних завдань закладу та Плану роботи Центру на 2024 рік, включаючи виконання додаткових завдань та окремих доручень вищих органів влади.

В І півріччі 2024 року професійне навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад Чернівецької області здійснювалося на підставі загальних та спеціальних програм підвищення кваліфікації, розроблених Центром та погоджених в порядку, встановленому наказом Національного агентства України з питань державної служби (далі – НАДС) від 10 жовтня 2019 року № 185-19 «Про затвердження Вимог до змісту і структури програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад». Організація навчання здійснювалася відповідно до наказу НАДС від 26 листопада 2019 року № 211-19 «Про затвердження Порядку організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих дер-

жавних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування» та відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Центрі.

Змістове наповнення освітніх програм підвищення кваліфікації відповідало встановленому НАДС переліку пріоритетних напрямів (тем) для підвищення кваліфікації та регіональному замовленню, сформованому з урахуванням пропозицій щодо потреб у підвищенні кваліфікації працівників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування Чернівецької області. Також були враховані рекомендації НАДС щодо особливостей організації роботи в регіональних центрах підвищення кваліфікації та проведення навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування під час дії правового режиму воєнного стану. Так, програми підвищення кваліфікації системно були спрямовані на виконання понад 30 нормативних документів за тематичними напрямками, означеними відповідними органами влади для виконання на регіональному рівні, та мали за мету розвиток професійних компетентностей державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у сфері публічного управління та управління персоналом на публічній службі, зокрема в умовах воєнного стану; з питань запобігання корупції та забезпечення доброчесності; євроатлантичної та європейської інтеграції; мовної підготовки, застосування державної мови у публічному управлінні; ефективних комунікацій; впровадження/сприйняття змін та інновацій; стресостійкості в умовах воєнного стану; цифрового розвитку та кібербезпеки; медіаграмотності; гендерної рівності; детінізації доходів; реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми та ін.

З огляду на означене, Центром у І півріччі 2024 року розроблено та в установленому порядку погоджено з НАДС 21 загальна

програма підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання.

Відповідно до погодженого Національним агентством України з питань державної служби, Чернівецькою обласною державною адміністрацією та Чернівецькою обласною радою Плану-графіку на I півріччя 2024 року в Центрі за різними програмами підвищення кваліфікації пройшли навчання 2780 осіб. З них, 1303 державних службовців місцевих органів виконавчої влади, 1337 посадових осіб органів місцевого самоврядування, 126 державних службовців територіальних управлінь центральних органів влади та 14 депутатів місцевих рад.

Загалом за загальними професійними (сертифікатними) програмами підвищення кваліфікації пройшли навчання 90 осіб, серед них 76 державних службовців місцевих органів виконавчої влади та 14 посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Особливу увагу було приділено організації та проведенню навчання за загальними короткостроковими програмами підвищення кваліфікації. Так, загальні короткострокові програми підвищення кваліфікації реалізовано у 57 навчальних групах для 2637 осіб: для 1216 державних службовців місцевих органів виконавчої влади, 126 державних службовців територіальних органів центральних органів виконавчої влади, 1281 посадової особи місцевого самоврядування, 14 депутатів місцевих рад.

Навчання за спеціальними короткостроковими програмами підвищення кваліфікації проведено у 2 навчальних групах для 53 осіб: для 11 державних службовців місцевих органів виконавчої влади та 42 посадових осіб місцевого самоврядування.

Ще у 2023 році, в умовах війни, Центр запровадив дистанційні й цифрові формати надання освітніх послуг, в тому числі і з використанням асинхронного навчання. Центром була створена освітня платформа на сайті <https://study.cprk.cv.ua>, на якій розміщені програми для підвищення кваліфікації в асинхронному режимі. В I півріччі 2024 року за

загальними короткостроковими програмами підвищення кваліфікації у асинхронному режимі пройшли навчання 5 груп слухачів – 250 осіб, з них, 77 державних службовців місцевих органів виконавчої влади та 58 посадових осіб місцевого самоврядування. Також на даному сайті слухачі зможуть в особистому кабінеті завантажити сертифікати про підвищення кваліфікації.

В частині виконання статутних завдань щодо надання методичної та інформаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування, фахівцями Центру постійно надавалась консультативна допомога місцевим радам з питань діяльності органів місцевого самоврядування та проходження служби в органах місцевого самоврядування, у тому числі під час війни; органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування – з питань підвищення кваліфікації публічних службовців.

Впродовж року Центр, як провайдер освітніх послуг, активно співпрацював з виконавчим апаратом та структурними підрозділами обласної державної адміністрації, апаратом обласної ради, територіальними громадами регіону та територіальними органами центральних органів виконавчої влади, спрямовуючи спільні зусилля на створення умов безперервного особистісного та професійного розвитку осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Налагоджено взаємозв'язок, в особливих умовах дії воєнного стану, з районними державними (військовими) адміністраціями щодо підвищення кваліфікації їх працівників. Продовжено активну співпрацю з факультетом історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича в частині реалізації загальних програм підвищення кваліфікації для публічних службовців регіону, а також щодо проведення спільної науково-дослідної діяльності та участі в комунікативних заходах.